

”The only people who are more unnecessary than rock musicians, who are totally interchangeable, are rock critics”

Lester Bangs

Lester Bangs har aldrig varit i Tranås

- Den kulturella navigationen hos rockkritiker i svensk dagspress

Mattias Ahlén & Per Ericsson
den 27 april 2001
Handledare: Gunilla Pettersson
Linköpings Universitet
Campus Norrköping, ITUF
Kultur, Samhälle, Mediegestaltning

Upphovsrätt

Detta dokument hålls tillgängligt på Internet – eller dess framtida ersättare – under en längre tid från publiceringsdatum under förutsättning att inga extraordinära omständigheter uppstår.

Tillgång till dokumentet innebär tillstånd för var och en att läsa, ladda ner, skriva ut enstaka kopior för enskilt bruk och att använda det oförändrat för ickekommersiell forskning och för undervisning. Överföring av upphovsrätten vid en senare tidpunkt kan inte upphäva detta tillstånd. All annan användning av dokumentet kräver upphovsmannens medgivande. För att garantera äktheten, säkerheten och tillgängligheten finns det lösningar av teknisk och administrativ art.

Upphovsmannens ideella rätt innefattar rätt att bli nämnd som upphovsman i den omfattning som god sed kräver vid användning av dokumentet på ovan beskrivna sätt samt skydd mot att dokumentet ändras eller presenteras i sådan form eller i sådant sammanhang som är kränkande för upphovsmannens litterära eller konstnärliga anseende eller egenart.

För ytterligare information om Linköping University Electronic Press se förlagets hemsida <http://www.ep.liu.se/>

Copyright

The publishers will keep this document online on the Internet - or its possible replacement - for a considerable time from the date of publication barring exceptional circumstances.

The online availability of the document implies a permanent permission for anyone to read, to download, to print out single copies for your own use and to use it unchanged for any non-commercial research and educational purpose. Subsequent transfers of copyright cannot revoke this permission. All other uses of the document are conditional on the consent of the copyright owner. The publisher has taken technical and administrative measures to assure authenticity, security and accessibility.

According to intellectual property law the author has the right to be mentioned when his/her work is accessed as described above and to be protected against infringement.

For additional information about the Linköping University Electronic Press and its procedures for publication and for assurance of document integrity, please refer to its WWW home page: <http://www.ep.liu.se/>

Avdelning, Institution
Division, Department

Institutionen för tematisk utbildning och forskning

Kultur, samhälle, mediegestaltning

Datum 010427
Date

Språk
Language

Svenska/Swedish
 Engelska/English

Rapporttyp
Report category

Licentiatavhandling
Examensarbete
 C-uppsats
 D-uppsats
 Övrig rapport

ISBN

ISRN LIU-ITUF/KSM-D- -02/03- -SE

Serietitel och serienummer **ISSN**
Title of series, numbering _____

URL för elektronisk version

Titel **Lester Bangs har aldrig varit i Tranås – Den kulturella navigationen hos rockkritiker i svensk dagspress**
Title

Författare
Author
Mattias Ahlén och Per Ericsson

Sammanfattning
Abstract

”Lester Bangs har aldrig varit i Tranås” är en kultursociologisk studie i syfte att testa hållbarheten i begreppet ”kulturell navigation”, samt att genom kvalitativ metod visa på skillnader och likheter i Svenska musikkritikers kulturella navigationsvägar. Genom intervjuer med sju musikkritiker, alla från svensk dagspress, strävar uppsatsen efter att visa på varje individs specifika kulturella navigation för att nå en offentlig tyckarposition. Ledordet för intervjuer och för arbetet i stort har varit ”Hur?”. Hur navigerar en individ genom kulturen för att skaffa sig det kapital som är gångbart på ett specifikt fält?

Begreppen kapital och fält är hämtade ur Pierre Bourdieus sociologiska teori och med analysstöd av dessa begrepp ger uppsatsen dessutom några ledtrådar till ”Varför” musikkritikerna navigerat som de gjort. Här finns exempelvis intressanta skillnader mellan storstadstidningens skribenter och landsbygdstidningens skribenter.

Det kulturella navigationsbegreppet diskuteras och etableras i uppsatsen till förmån för frågan ”hur?”. Uppsatsen lämnar därmed arbetet med att förfina och underbygga begreppet, så att det också kan börja förklara ”varför”, till eventuella fortsättningsarbeten.

Nyckelord **Kulturell navigation – Musikkritiker – Fält**
Keyword

Förord

Det här magisterarbetet är genomfört inom ramarna för utbildningen Kultur, Samhälle och Mediegestaltning. Vi som gjort det heter Mattias Ahlén och Per Ericsson. Vi har ingenting vi vill varna för eller förklara innan du börjar läsa, däremot vill vi påpeka att om du söker efter metodkapitlet får du bläddra till slutet av uppsatsen.

Vi vill passa på att tacka de rockkritiker som ställde upp på intervjuer samt vår handledare Gunilla Pettersson och våra sparringpartners Kathleen och Tina för ovärderlig hjälp. Vi vill också tacka Johan Fornäs för en fantastisk precision i littererturtipsandets svåra konst.

För övrigt anser Mattias att världens bästa skiva genom tiderna är: "London Calling" av The Clash medan Per anser att Bob Dylans "Highway 61 Revisited" är allra bäst.

Linköping den 27 april 2001

INLEDNING – VARI VI PRESENTERAR VÅRT ARBETE	5
KAPITEL 1 - VARI KULTURBEGREPPET OCH VÅR FRÅGESTÄLLNING DISKUTERAS	8
KULTURBEGREPPET	8
POPULÄRKULTURBEGREPPET	9
ROCKRECENSENTEN	10
FRÅGESTÄLLNING	11
KAPITEL 2 – VARI VI DISKUTERAR VÅRT NAVIGATIONSBEGREPP	12
VÅRA NAVIGATIONSBEGREPP	12
FÄLT, HABITUS OCH KAPITAL	16
KAPITEL 3 – VARI VI REDOVISAR VÅRA INTERVJUER	19
INLEDNING	19
MATTIAS DAHLSTRÖM	19
LÄSNING	20
LYSSNING	21
TV & FILM	22
SOCIALA SFÄREN	23
ÖVRIGT	23
MARIA HONKANEN	24
LÄSNING	24
LYSSNING	24
TV & FILM	26
SOCIALA SFÄREN	26
ÖVRIGT	26
JESPER NYSTRÖM	26
LÄSNING	27
LYSSNING	28
TV & FILM	30
ÖVRIGT	30
ROLAND KLINGA	31
LÄSNING	31
LYSSNING	32
SOCIALA SFÄREN	34
TV & FILM	34
ÖVRIGT	35
ERIK HELLQUIST	35
LÄSNING	35
LYSSNING	35
TV & FILM	36
SOCIALA SFÄREN	37
ÖVRIGT	37
MAGNUS SÄLL	38
LÄSNING	38
LYSSNING	39
TV & FILM	41
SOCIALA SFÄREN	41

ÖVRIGT	42
MIKAEL PIHLBLAD	42
LÄSNING	42
LYSSNING	43
SOCIALA SFÄREN	44
ÖVRIGT	44
<u>KAPITEL 4 - VARI VI ANALYSERAR VÅRT INSAMLADE MATERIAL</u>	45
DEN ICKE-MEDIERADE NAVIGATIONEN	45
DEN MEDIERADE NAVIGATIONEN	47
<u>KAPITEL 5 – VARI VI DISKUTERAR VÅR ANALYS OCH UNDERSÖKNING</u>	50
FÄLTETS AUTONOMI	50
AKTÖRERNAS KAPITAL	52
<u>APPENDIX - VARI VI DISKUTERAR VÅRT METODUPPLÄGG</u>	54
KVALITATIVT VS. KVANTITATIVT	54
VÅR FÖRFÖRSTÅELSE	57
DEN PRAKTISKA UNDERSÖKNINGEN	58
INTERVJUERNA	58
<u>REFERENSLISTA</u>	61
<u>BILAGA 1 – VARI VÅR ENKÄTUNDERSÖKNING REDOVISAS</u>	62
RESULTAT	62
KOMMENTAR	62

Inledning – vari vi presenterar vårt arbete

Rockkritikern Kjell Hägglund sitter och ska skriva om det engelska enmansprojektet Baby Birds skiva ”The Happiest Man Alive”. Hägglund vet inte riktigt hur han ska gå tillväga. Genom de intervjuer han har läst med Baby Bird kan han konstatera att det är killens fjärde skiva på bara några månader. Skivor som Hägglund inte hört, dessutom är alla skivorna gamla demoinspelningar och Baby Birds första ”riktiga” album ska komma först senare under året. Han inleder sin recension: ”Att recensera en ny artist brukar vara en smal sak. Man lirar plattan, plöjer pressmaterialet, läser fanzineintervjuer och arbetar fram sin tes om skivan.”¹

Kjell Hägglund har fått uppdraget att recensera en artist som bryter mot traditionella rockbranschregler och det får honom att reflektera över sin egen roll som recensent. Det är därför han väljer att i inledningen av recensionen, istället för att skriva om bandet, skriva om sig själv och hur han brukar göra för att hitta fakta om nya artister. Det som brukar vara enkelt har blivit svårt och Kjell Hägglund borde veta, han har under många år skrivit skivrecensioner i tidningar som Aftonbladet och Pop.

Det Hägglund inte reflekterar över, åtminstone inte här och inte skriftligen, är hur det har blivit en ”smal sak” att recensera nya artister. Citatet ovan antyder att han har hittat fram till en metod som gör recensionsarbetet enkelt och lättarbetat. Han som etablerad recensent och musikkännare tar sina tillvägagångssätt för givna. Genom sitt musikintresse och mångåriga yrkesbana som skribent har hans investering i rockmusikens kulturella fält belönat honom med en väl utvecklad förförståelse för det material han ställs inför som recensent. Det som för honom är enkelt är för den oinvigde ett snårsiffrikt kodlås; ”pressmaterial och fanzineintervjuer” är inget som varje normalt musikintresserad Svensson konfronteras med särskilt ofta.

Hägglund skriver utifrån en position på musikfältet där hemmagjorda tidningar under namnet fanzines är lika självklara som viktiga och där gratisskivorna från skivbolagen regelbundet kommer neddimpande i postlådan, allt som oftast tillsammans med ett informativt pressmaterial. Han skriver från skivrecensenternas musikfält.

Det är det fältet den här uppsatsen handlar om.

När Kjell Hägglund berättar hur han går tillväga för att hitta information om de nya band han ska recensera ger han bort en yrkeshemlighet. Nu kan vem som helst göra det han brukar göra och det borde väl hota Hägglunds auktoritet? Knappast. Det är andra investeringar som tagit Hägglund till den recensentroll han har när han skriver sin Baby Bird-recension.

Det är den typen av investeringar den här uppsatsen handlar om.

När Hägglund, lite längre ner i sin recension,² skriver att han trots allt hittat några intervjuer med Baby Bird i Engelsk musikpress avslöjar han källor till kunskap, han berättar var han läser om artister han ska recensera. Han avslöjar delar av sin kunskapsinhämtningsstrategi och några av sina källor. Han avslöjar en del av sin kulturella navigation.

Det är den typen av navigation den här uppsatsen handlar om.

¹ Hägglund, Kjell (1992) Recension i musiktidskriften Pop, 18/1992, sid 1970

² Hägglund, K (1992)

Fält, investeringar och navigation. Tre begrepp med analytisk innebörd. Tre begrepp som, i en senare uppvisad rangordning, står i centrum för den här uppsatsen.

När Jason Toynbee i sin artikel "Policing Bohemia, pinning up grunge: the music press and generic change in British pop and rock" konstaterar att popmusikpressen är en förbisedd genre i populärkulturforskningen så beklagar han det samtidigt. Han konstaterar att det finns många intressanta aspekter som forskarna bör ta sig an och han pekar först och främst på hur pressen påverkar sina läsare. Toynbee menar att musikpressen inte bara är en länk mellan artisten och publiken utan att den också är en central del i hela produktions- och konsumtions kedjan. Det är pressen som identifierar stjärnor och benämner genrer och det är pressen som tillhandahåller de kritiska tankesätt som i mångt och mycket definierar själva musiken.³

De svenska forskarna Dino Viscovi och Bo Ströberg håller med Toynbee men de lägger dessutom till att kritikern är publikens företrädare gentemot musikindustrin.⁴ En viktig roll då de konstaterar att musikindustrin blir allt mer centraliserad med bara ett fåtal skivbolag som agerar på den stora globala marknaden. De bägge forskarna har i det arbete de presenterar i artikeln "Rockkritikern – domare eller diggare?" läst drygt 1200 recensioner i specialtidningen Slitz. (Det bör bara påpekas att detta arbete gjordes 1989 då Slitz fortfarande var en viktig musiktidning.) Utifrån läsningen av recensionerna sätter Viscovi och Ströberg upp ett mallsystem för hur kritikernas musiksyn ser ut. De fyra mallarna är "konstnärsmallen" – artisterna betraktas som konstnärer. "Mainstreammallen" – artisterna och deras musik skrivs om som konsumtionsvaror. "Traditionalistmallen" – traditionalistens musik har precis som konstnärens eviga värden men traditionalisten är mer hårt arbetande hantverkare än konstnär. Slutligen, "motrockmallen" – artisten deltar, genom text, musik, bilder och så vidare i ett "semiotiskt gerillakrig" mot det etablerade; mot mainstreamkulturen.⁵

De rockjournalistiska mallarna är intressanta i sig, värda att utveckla och fördjupa, men en annan fråga måste också ställas: Var kommer mallarna ifrån? Är det så att de ligger nedärvda inom den kulturrecenserande disciplin som kallas rockkritik? Har inte varje genre av skrivande sina egna mallar och sina egna traditioner? Då är rockkritiken naturligtvis inget undantag.

Ströberg och Viscovi snuddar vid frågan i inledningen av sin artikel. De skriver:

"Vi betraktar rockkritikern som en lekman, han /hon kan inte hävda sin auktoritet genom att som en legitimerad läkare peka på diplommet på väggen. Rockkritikerns omdöme har inget värde i sig om han/hon inte kan visa vägen dit."⁶

Det sitter inga legitimerande diplom på väggarna hemma hos rockkritikerna, inga skolor lär ut hur kritikern ska förhålla sig till musiken eller hur de ska spela sin egen roll; ändå eller just därför skapas och bibehålls förhållningsmallar och smakriktningar. Innebär detta att de som börjar skriva skivkritik har vetskap om de regler som gäller, de smakriktningar som dominerar och de mallar som redan finns inom deras fält? Eller förhåller de sig helt omedvetet till de

³ Toynbee, Jason (1993) *Policing Bohemia, pinning up grunge: the music press and generic change in British pop and rock*. Artikel i *Popular music*, 12:3, sid 289-300

⁴ Viscovi, Dino & Ströberg, Bo (1991) *Rockkritikern – domare eller diggare?*. Artikel i *Kulturrådet* 4/1991, sid 22-31

⁵ Ibid.

⁶ Ibid., sid 22

traditioner som finns? Hur skapas nya smaker och hur konformeras de? Det är dessa områden det här arbetet rör sig inom. Det är dessa frågor vi tangerar när vi ställer upp vår huvudsakliga frågeställning några sidor in i den här uppsatsen.

Som summering på sin artikel skriver Ströberg och Viscovi kritiskt:

” Den svenska rockkritiken utgör en homogen kultur. De enskilda kritikerna verkar inom dessa ramar, de ser inte linsen genom vilken de betraktar världen. En upplyst kulturdebatt förutsätter en medvetenhet om det system inom vilket kritikerna verkar, en diskussion av kritikerrollen, ett ifrågasättande av klassificeringsprincipen och kvalitetsbegreppet.”⁷

Oavsett om man delar deras uppfattning om att det saknas en upplyst kulturdebatt på rocksidorna i Sverige eller inte så kan man hålla med om att ett ifrågasättande av klassificeringsprincipen är på sin plats. Finns det överhuvudtaget några ramar för vad rockkritikerrollen ska innebära av kunskaper och insikter eller är vi kanske alla slumrande kritiker?

Genom intervjuer med ett antal verksamma rockkritiker försöker vi ta reda på hur de navigerat för att nå en position där de får ställa sig som offentliga smakdomare över rockmusiken. Där Toynbee, Viscovi och Ströberg tittar på vad det är kritikerna skriver väljer vi att börja i andra änden av kedjan. Vilket intag av kunskap och vilken kulturell navigation behövs för att få skriva det som Toynbee och de andra analyserar?

Vad det gäller Kjell Hägglund skrev han klart sin recension av Baby Bird tillslut. Han gillade inte skivan, gav den fyra i betyg av tio möjliga och konstaterade att de engelska musiktidningarna som hyllat Baby Bird som ett av de riktigt stora framtidsnamnen inom engelsk popmusik hade fel. Baby Bird må vara engelsk kritikerfavorit, Kjell Hägglund har en egen åsikt och den står han för, den här gången fick han dessutom jobba lite hårdare och reflektera lite över sin roll för att uttrycka den.

⁷ Ibid., sid 31

Kapitel 1 - Vari kulturbegreppet diskuteras och vår frågeställning fastslås

Kulturbegreppet

I universitetsvärlden finns det sedan länge en utbildning som för det mesta tituleras Kulturvetarlinjen. På Linköpings Universitet går den under namnet Kulturvetenskap och i universitetets programkatalog⁸ står det att det är en utbildning för de som vill läsa filosofi, historia, konstvetenskap och litteraturvetenskap.

Utbildningens upplägg antyder att för att få veta om vad kultur är för något ska man gå bakåt i tiden. Man ska läsa historia och filosofi samt hänge sig åt konst och litteratur. Det är en definition av kultur som säkerligen kan accepteras av de flesta. Kultur är i vardagsspråket allt som oftast ett samlingsnamn för diverse kreativa uttryck så som böcker, teater, film och konst. Det utesluter naturligtvis inte att ordet kultur även används i många andra sammanhang utan att vi höjer på ögonbrynen. Till skillnad från mindre komplexa begrepp som gaffel och sked kan ordet kultur utan problem användas i vitt skilda kontexter. I vårt vardagsspråk är det helt enkelt accepterat att ordet kultur inte har någon entydig definition. ”I sin vidaste innebörd refererar begreppet närmast till all mänsklig aktivitet och verksamhet, inklusive dess resultat eller produkter”⁹.

Kulturbegreppet kommer ursprungligen från det latinska ordet för ”odling” (cultura) och har sedan genom århundradena förvandlats genom allmänhetens användande. Begreppets etablering som ett vetenskapligt begrepp¹⁰ kom däremot ganska sent. Det är också då, i det specifikt vetenskapliga användandet av kulturbegreppet, som dess komplexitet kan orsaka problem. I alla fall om det görs försök att åstadkomma en allt för snäv definition.

Den danske filosofen Hans Fink anser att kulturbegreppets komplexitet är oöverbärlig. Han menar att ett erkännande av begreppets komplexitet gör mer nytta än varje försök att definiera det. Fink utnämner dessutom begreppet kultur till något han kallar ett hyperkomplex begrepp. Ett begrepp eller ett ord är hyperkomplex när det:

”har et betydningsunivers, som rummer betydningskomponenter, der isoleret betragtet er i indbyrdes modstrid eller på uforenelige niveauer, men som samtidigt har et uudsletteligt enhedspraeg og en uafviselig indre sammenhaeng”¹¹.

Det är därmed klart att vi står inför ett begrepp som är omöjligt att definiera men som trots allt är nödvändigt att både använda sig av, samt förhålla sig till. Just på grund av begreppets stora spännvidd är alla försök att undgå det dömda att orsaka större oreda än att simpelt acceptera dess hyperkomplexa sammansättning.

Man kan däremot göra ett par enkla indelningar av kulturbegreppet för att öka dess hanterbarhet. Bjurström delar till exempel upp begreppet i de två huvuddrag som han ser är vanligast förekommande idag: det estetiska- respektive det antropologiska kulturbegreppet. Dessa skiljer sig på så sätt att det estetiska kulturbegreppet syftar på ett konstnärligt skapande; kultur är de former av konstnärligt utövande som människor definierar som kultur. Det antropologiska kulturbegreppet har en mer generell innebörd av livsformsbeskrivande,

⁸ www.liu.se den 28 mars 2001

⁹ Bjurström, Erling (1997) *Högt och lågt, smak och stil i ungdomskulturen*, Umeå: Boréa, sid 17

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid., sid 22

kulturen är helt enkelt det sätt som människor lever sina liv och finner mening i sin tillvaro¹². En förenklad beskrivning av denna uppdelning skulle kunna vara att det estetiska begreppet handlar om mänskliga uttryck och det antropologiska om mänskliga mönster.

I vår undersökning kommer vi att röra oss någonstans mitt emellan dessa två begrepp. Vi är intresserade av ett specifikt beteendemönster hos uttolkare av estetiska uttryck; aktörer vars roll definieras av såväl ett passivt insupande av kulturella uttryck som ett eget aktivt skapande. Vi fokuserar på hur en specifik grupp aktörer, rockkritiker, botaniserar i en specifik del av kulturen, populärkulturen. Det handlar om populärmusik och rockkritiker.

Man skulle kunna säga att vårt arbete ligger något närmre den antropologiska definitionen men i relation till vårt arbete vill vi inte ge en mer specifik definition än så utan vi låter istället kontexten styra tolkningen av begreppet.

Populärkulturbegreppet

”Populärkultur är allt det som brukar klassas just så av samhällets ledande smakbärare”¹³

Populärkulturen i sig är ingen modern företeelse. Traditionellt sett har den mer eller mindre varit att likställas med ”låg”-kultur och / eller kommersiell kultur¹⁴. Under 1700-talet och födelsen av konstens filosofi började de intellektuella att angripa populärkulturens berättigande och beskrev den som endast bestående av meningslösa känslouttryck.

”Immanuel Kant, in...Critique of judgement (1790) announced that the taste for emotion fed by ”mercenary” or commercial art is ”always barbaric”.¹⁵

Kants förhållningssätt till det populära delas, i stort, av hans landsmän Adorno och Horkheimer som 150 år senare utvecklade koncept för att bevisa populärkulturens låga värde.¹⁶

När populärkulturen varit i fokus för undersökning har det framför allt varit i samband med ungdomskulturforskning. En forskning som oftast varit riktad mot speciella, avvikande ungdomsgrupper, så kallade subgrupper. Ulf Hannerz säger att det är som om den forskningen ansett ”att subkulturer behöver förklaras men inte mainstreamkulturen”.¹⁷

Populärkulturbegreppet har under årens lopp fördjupats och breddats till ett allt mer komplext begrepp. Lågt har blandats med högt inom såväl film som musik. Den stora massans kultur har breddats, splittrats och fördjupats. Populärkulturen har fått allt fler subkulturer vilka blivit allt svårare att definiera. Det smala och ”mainstream” har integrerats. Idag kan man inte

¹² Bjurström, Erling (1997), sid 17-18

¹³ Fornäs, Johan (1997) *Populärkultur under press*. I Häger, Anders (red.) *Populärkultur under press. Studier av finländska tidningstexter om populärkultur*, Åbo: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning, sid 12

¹⁴ Toynbee, Jason (1993)

¹⁵ Nehring, Neil (1997) *Popular music, gender and postmodernism – Anger is an energy*, Thousand Oaks: SAGE, sid xi

¹⁶ Frith, Simon (1996) *Performing rites – on the value of music*, Cambridge: Harvard University Press

¹⁷ Hannerz, Ulf (1992) *Culture complexity – studies in the social organization of meaning*, New York: Columbia University Press, sid 81

längre dela upp människor i ”vanliga” och ”avvikande”¹⁸. Populärkulturen av idag är allt för svårdefinierad för det.

Vår uppsats är inte heller något försök att nå fram till en sådan definition. Vi kommer använda oss av dessa begrepp på samma sätt som vi använder oss av kulturbegreppet: kontexten avgör tolkningen.

Populärkulturen har idag fått en mer central roll i den akademiska världen. Populärkulturella undersökningar har på många sätt hittat sin plats i förhållande till befintliga teorier och de visar att populärkulturen har kanoniserats. Simon Firth, Johan Fornäs och Richard Shusterman är några exempel på forskare som visat på den utvecklingen. Den senare har bland annat gjort en omfattande analys av Stetsasonics låt från 1988, ”Talkin’ all that jazz”¹⁹, för att avslöja dess kreativa komplexitet, budskap och artisternas egen självkänedom.

Sarah Thornton förutsätter en sådan kanonisering i sin bok ”Club cultures – music, media and subcultural capital”. Thornton skriver om modern dansmusik och klubbkultur och hon menar att kanonisering av populärkulturens musik till mångt och mycket är skapad av rockkritikerna:

”Rock criticism...have tended to privilege ”listening” over dance musics, visibly performing musicians over behind-the-scenes-producers, the rhetorically ”live” over the ”recorded” and hence guitars over synthesizers and samplers”.²⁰

Precis som Thornton, anser vi att populärkulturen och dess musik har kanoniserats och att musikjournalisterna har varit ledande i definitionen och om-definitionen, av denna kanon. Det är ett skäl till varför den kulturella navigationen hos rockkritikerna är intressant att undersöka.

Rockrecensenten

Vi kommer i vår uppsats att kalla alla musikkritiker av olika populärkulturella genrer för rockkritiker. Epitetet rock har vi valt för att det på ett bra sätt symboliserar den musikaliska distinktion vi gör i vår undersökning. Vi har varit intresserade av recensenter som skriver om den del av musikfältet som skulle kunna sägas ha växt fram efter rock’n’rollens födelse. I vårt användande av rock exkluderar vi alltså klassisk musik och jazz men inkluderar stilar som hip-hop, pop, punk och hårdrock med flera. Enligt denna definition kan en kritiker som bara skriver om hip-hop ändå tituleras rockkritiker.

Vi ska inte inte förlora oss allt för mycket i en utförlig diskussion rockjournalistikens utveckling. Istället får två av historiens mest inflytelserika rockskribenter stå som symboler för den expansion av rockjournalistik som skedde i början av 70-talet.

”It seems as if there’s a whole generation of kids, each one younger than the last, all of whom live, breathe, and dream of but one desire: ”I want to be a rock critic when I grow up!””²¹

¹⁸ Frith, Simon (1981) *Sound effects – Youth, leisure and the politics of rock’n’roll*, New York: Pantheon Books, sid 219

¹⁹ ”Talkin’ all that jazz” är en kampsång för hip-hopen. Stetsasonic för ett försvarstal för denna musikstil och dess rätt att sampla (låna kort stycken av) andra låtar och att det på intet sätt förminskar deras musikaliska gärning.

²⁰ Thornton, Sarah (1996) *Club cultures – music, media and subcultural capital*, Hanover: Wesleyan, sid 1

²¹ Bangs, Lester (1974) *How to be a rock critic*, Shakin’ Street Gazette, October issue.

Den legendariske amerikanske rockskribenten Lester Bangs skrev visserligen dessa ord utifrån en egen instinkt men de pekar ändå på ett par intressanta saker. De pekar på hur viktig musiken, och framför allt rockmusiken, är för många [unga] personer. Dessutom är Bangs citat en indikator på att jobbet som rockrecensent börjat att bli populärt. Rockrecenserandet hade ju egentligen varit obefintlig, eller åtminstone outvecklat, innan Bangs och hans generationskamrater började ge ut tidningar som Rolling Stone och Creem i slutet av 60-talet. Dryga fem år senare skriver Bangs sin satiriska historia om "How to be a rock critic", ur vilken citatet ovan är hämtat, för alla aspirerande skribenter som hoppfullt attackerade musiktidningarnas redaktioner med hopknåpade alster.

I England i början av 70-talet skedde en liknande utveckling. Där hade tidningar som NME (New Musical Express) och Melody Maker funnits på marknaden sedan början av 50-talet och gled sakta men säkert över från sina jazzrötter till en mer utvecklad rockjournalistik. Framför allt var det i början av 70-talet som rockjournalistiken utvecklades till något mer än historier om stjärnornas privatliv. Då kom en ny och ung samling skribenter till NME. Viktigast av dessa skribenter var Charles Shaar Murray vars approach till musikjournalistiken revolutionerade sättet att skriva om musik. Han tog musiken på riktigt allvar med omfattande genreuppdelningar och han analyserade musiken ur ett brett perspektiv som gick hela vägen från den råa lyssningsupplevelsen till idén om kanon²². Ett liknande anammande av litteraturkritikens etablerade uttryck och högstående språk hade tidigare gjorts av såväl film- som jazzkritiker²³.

Frågeställning

Idag är rockkritik och annan nöjesjournalistik allmänt vedertagen. Dess stora utbredning kanske till och med har skadat de specialiserade musiktidningarna. I en tid då varje dagstidning skriver om musik verkar inte behovet av en specialiserad månadstidning lika stort som förut. I vilket fall är kritikerna i Sveriges lokala dagstidningar de mest lästa rockkritikerna i svenska hem, de läsas av såväl de specialintresserade som tidningens allmänna läsekrets.

Dessa rockkritiker har visst inflytande på våra musikinfluenser och då kan man undra hur de fått rätten att uttrycka sin smak? Från vilken del av fältet skriver de? Och framför allt, hur navigerar de fram till sin kunskap?

Det är dessa frågor som har legat till grund för detta arbete och som lett oss fram till vår huvudsakliga frågeställning: Hur ser den kulturella navigationen ut hos rockkritiker i svensk dagspress?

²² Toynbee, Jason (1993), (passim)

²³ Bourdieu, Pierre (1992) Bourdieu and the field of cultural production, sid 131

Kapitel 2 – Vari vi diskuterar vårt navigationsbegrepp

När kulturanthropologen Arjun Appadurai presenterar sitt scapes-begrepp i artikeln, ”Disjuncture and difference in the global culture economy”²⁴, gör han det för att hitta ett sätt att analysera globaliseringen.

De flöden av pengar, idéer, varor och så vidare, som drar från land till land och från kontinent till kontinent ser Appadurai som ett skiktat kulturellt flöde och det är dess skikt han ger namnet scapes. Han delar in begreppet i fem underkategorier:

- Ethnoscapes: Det flöde av människor som rör sig mellan olika länder i form av turism, emmigration och gästarbetande etc.
- Technoscapes: Den teknologi som köps och säljs mellan provinser och länder.
- Financescapes: Det flöde av pengar och värdepapper som inom den globala valutamarknaden byter länder i allt mer accelererande takt.
- Mediascapes: De förutsättningar som finns för idéer och åsikter att färdas över världen. Internet, radio och tv etc.
- Ideoscapes: De idéer, åsikter och ideologier som färdas genom dessa mediascapes.²⁵

Hur dessa flöden ser ut och hur de förhåller sig till varandra är frågor vi helt lämnar här. Inte ens Appadurai besvarar dessa i sin mindre konkreta och mer tankeväckande artikeln.

Den ovan nämnda indelningen av det globala kulturflödet var inspiration och modell för det arbete fem studenter gjorde vid utbildningen Kultur Samhälle och Mediegestaltning hösten 1999; vi var två av dessa studenter.²⁶

Våra navigationsbegrepp

Det var med hjälp av scapesbegreppet vi kunde definiera kulturen som ett flöde och det var med utgångspunkt i scapesbegreppet vi började att analysera de kulturella strömmar vi själva tar del av i vår vardag. Det var med utgångspunkt i Appadurais globalt inriktade begrepp vi började titta på de kulturella flöden som drar igenom vår egen vardag. Vi utgick ifrån Appadurais makrobegrepp och letade oss sedan ner till en mikronivå där vi själva stod i centrum.

Med stöd i Herbert Blumers metodologiska tanke om att forskaren måste bli som den han undersöker²⁷ och utifrån den symboliska interaktionismens tanke om att människan kan gå från att vara subjekt till objekt för sig själv, genomförde vi en undersökning av oss själva. Vi ville kartlägga vår kulturella navigation.

Under några veckor skrev vi dagbok med tyngdpunkten lagd på vad vi gjorde under dagen, inte så mycket känslor och existentiellt grubbel utan mer en kartläggning av vilka kulturella strömmar vi tog del av, pratade om och tänkte på under dagen. Utifrån dessa dagböcker gjorde de andra i gruppen frågor. Dessa frågor blev sedan grunden för de djupintervjuer som

²⁴ Appadurai, Arjun (1990) *Disjuncture and difference in the global cultural economy*, Public Culture 2:2

²⁵ Ibid.

²⁶ Arbetet presenterades dels i utställningen, Davis Cup, samt i den opublicerade rapporten *Kulturell Navigation* som producerades på programmet KSM, ITUF, Linköpings Universitet

²⁷ Berg, Lars-Erik (1991) *Den sociala människan: Om den symboliska interaktionismen*. I Månsson, Per (red.), *Moderna Samhällsteorier*, Stockholm: Prisma, sid 172-173

genomfördes där varje medlem i gruppen berättade om sitt liv. (Denna korta metodbeskrivning är på sin plats för att underbygga de begrepp vi snart presenterar.)

Analysen av djupintervjuerna gick ut på att göra en profil av varje person. Vi lade tyngdpunkten på att renodla olikheter mellan personerna i gruppen och på så sätt hitta klara kategorier av kulturell navigation. Utifrån profilen gick det sedan att ganska snart urskilja olika typer av kulturell navigation.

Den första distinktionen vi gjorde var den mellan två olika förhållningssätt:

- aktiv navigation
- passiv navigation.

Den passiva navigationen är det som sker omedvetet, den navigation som vi inte reflekterar över. De kulturella flöden som rinner förbi oss varje dag utan att vi lägger märke till dem. De kulturella flöden som blivit så självklara för oss att vi inte längre ifrågasätter eller reflekterar över deras existens. Det finns otaliga exempel på sådana, ta arkitekturen vi har runt omkring oss. Det som från början kanske var en ny stadsdel har med tiden blivit en självklarhet. Vi reflekterar inte över att vi varje dag går förbi ett fint sekelskifteshus med tidstypiskt formspråk eller att vi varje dag väntar på bussen under en neonskylt designad redan på 50-talet. Ändå är dessa strömmar delar av det sammanlagda flödet av kulturella influenser. Ofta krävs det att något förändras bland de saker vi tar för givet för att vi ska bli varse dem. Så är det också med den passiva kulturella navigationen. Antingen är det någon utomstående som gör oss medvetna om de kulturella flöden som passerar oss eller också är det vid problem, förändring eller störningar som vi blir varse att vi navigerar på ett visst sätt.

Ett av delmålen med detta arbete är att med hjälp av empirisk förankring undersöka om det kulturella navigationsbegreppet håller och är användbart. I vår slutdiskussion kommer vi sedan att diskutera begreppets giltighet och spänst.

När det gäller passiv navigation skulle vissa säga att det i begreppet navigation ligger en inbyggd medvetenhet. Navigationen är per definition en tankestyrd handling. Om man inte navigerar flyter man bara med strömmen och har man otur sjunker man. Navigationen är ett handlande som har målet att förhindra det mållösa drivandet och i och med att vi navigerar gör vi en medveten målriktad handling.

Vi bör påpeka att vi inte definierar navigation på det sättet. Den passiva navigationen är ett oreflekterat och omedvetet sätt att ta del av det kulturella flödet. Man skulle kunna likna en persons passiva navigation vid en öppen dörr där flödena kan gå ut och in hur de vill, det som ska passera dörren styrs av tillfälligheter och inte av aktivt handlande. Det finns mycket som är intressant med den passiva navigationen. Inte minst dess funktion som stabilisator i en värld som utan självklarheter skulle te sig oöverskådligt kaosartad.

Den passiva navigationen är inte möjligt att kartlägga genom intervjuer. För att komma åt en persons passiva navigation måste man genomföra omfattande deltagande observationer. Först då kan man observera de kulturella flöden personen utsätts för men som han eller hon inte reagerar medvetet på. Det är endast genom att leva tillsammans och vandra samma väg som en annan person vi kan kartlägga en persons passiva navigation.

Vi är inte i detta arbete ute efter att kartlägga våra undersökningspersoners passiva navigation. Vi har helt och hållet intresserat oss för den navigation som personerna kan reflektera över och berätta om. Vi vill se hur rockkritikerna navigerat genom sitt musikliv, vad som givit dem en plats som kritiker och hur de behåller sin plats som musikauktoritet. Svaret på våra frågor ligger inom ramen för det andra förhållningssättet, det vi definierar som den aktiva navigationen.

Den aktiva navigationen är den passiva navigationens motsats. Det vill säga en medveten navigation. Det är de val vi gör och de strategier som ligger bakom vårt deltagande i kulturen. Därmed inte sagt att det alltid går lätt att förklara den aktiva navigationen. Det är bara att gå till sig själv och fråga varför man gillar en viss film och inte en annan. Varför tar man till sig viss reklam och struntar i annan? Varför köper man en skiva men bryr sig inte alls om den som står bredvid i affären? Det kan vara svårt att motivera sina val, att förklara sin smak och att sätta ord på den komplexa kedja som ligger bakom vår navigation.

Vårt mål är att blottlägga rockkritikernas aktiva navigation.

I undersökningen vi gjorde om oss själva kunde vi konstatera att det finns två underkategorier till den aktiva navigationen:

- planlagt
- planlöst

Skillnaden mellan dessa underkategorier är enklast att förstå genom ett par exempel ur vårt tidigare arbete; här handlar det om skilda sorters tv-tittande.

Planlagd navigation är målinriktat. Det är navigation mot ett speciellt mål. Denna navigationsstrategi blev allra tydligast i Per Ericssons tv-tittande. Han läser tidningens tv-tablåer för att bestämma när och vad han ska se på tv. Han memorera tv-tiderna för att målinriktat se på tv under just dessa timmar. Pers tv-tittande är tydligt exempel på aktivt planlagd navigation.

Motsatsen är Jerker Lindbergs tv-vanor. Jerker sätter på tv-n när han är hemma och så låter han den gå för att då och då sätta sig och titta när det verkar var något som intresserar honom. Han håller inte ordning på några speciella programtider utan hans tv-tittande är oplanerat. Hans navigation är aktiv på det sättet att han sätter på tv-n med avsikt att titta på det han kan vara intresserad av. Men det är också planlöst då han inte vet vad han är ute efter.

Med den aktiva navigationens underkategorier har vi fastslagit de olika förhållningssätten:

- Passiv navigation: Omedveten navigation, går att likna vid en öppen dörr där det kulturella flöde som passera dörren är slumpmässigt och oreflekterat.
- Aktiv navigation: Den medvetna navigationen, våra val. Går dessutom att dela in i de två underkategorierna aktivt planlagd- och aktivt planlös navigation.

Vi bör påpeka att livet är ett ständigt sammanflätat system av aktiv- och passiv kulturell navigation. Det finns i varje situation saker vi tar för givna samtidigt som det i nästan varje situation finns någon slags valmöjlighet. De kulturella navigations förhållningssätten vi presenterar här är vad man med Webers begrepp skulle kunna kalla idealtyper, det vill säga,

Fält, habitus och kapital

Fält, habitus och kapital; kultursociologen Pierre Bourdieus teorier bygger i huvudsak på dessa tre begrepp. De är intimt sammanlänkade och ett begrepp får sin förklaring först när det sätts samman med de två andra. Bourdieus förklaring till mänskligt handlande är att det är kulturellt betingat och en av huvudpoängerna med hans teori är att den lyckas överbygga den spricka mellan strukturförklaringar och individförklaringar, som alltid funnits inom sociologin.

”...ett fält är ett system av relationer mellan positioner besatta av människor och institutioner som strider om något för dem gemensamt”²⁹

Donald Broady gör ett försök, i citatet ovan, att enkelt förklara fältbegreppet. Han gör det som inledning till den antologi han sammanställt där en handfull kultursociologer skriver om undersökningar de gjort, alla med målet att se på hur fältbegreppet fungerar.

Broady pekar i citatet på flera viktiga faktorer. Först och främst skiljer han Bourdieus fältbegrepp tydligt från det vardagliga sättet att använda ordet fält. Den vardagliga användningen är snarare förknippad till landskapsbeskrivning eller geometri; vi har fälten där vi odlar eller där djuren betar och vi har fält i triangelform, rektangulär form och så vidare.

I Bourdieus teori är inte fältet en geografisk plats eller en mätbar yta. Det är ett , som Broady skriver, ”system av relationer.” När Bourdieu pratar om fält gör han det i social och kulturell mening. Han ser fälten som spelplatser för det sociala och kulturella samspel som den mänskliga tillvaron är uppbyggd av:

”The field is a game”³⁰

Det konstaterar Bourdieu själv i sin brevväxling med Loic J.D Wacquant. Ett ovanligt kort och komprimerat uttalande för att vara Bourdieu. Det spel han talar om är det spel om kapital och habitus som sker inom de olika fälten. Det är kapitalet och aktörernas habitus som bygger upp fältet och ger det dess form. Fältet är alltså inte, som man kan tro av namnet, den plattform där aktörer spelar till sig kapital och makt, utan fältet är själva spelet.

För att vi ska kunna tala om ett fält i Bourdieus mening krävs det att veta hur autonomt fältet är. I boken ”The Rules Of Art”³¹ gör Bourdieu en undersökning av det franska litteraturfältets autonomitet. Genom läsning av en handfull klassiska franska romaner och en studie av litteraturen och konstens utveckling i Frankrike från 1820-talet till sekelskiftet, analyserar han ett fälts långsamma autonomisering. Eftersom han genom sin studie kan konstatera att det franska litteraturfältet nådde en hög grad av autonomitet just under denna period kan han också dra många slutsatser för vad som krävs för att ett fält ska vara autonomt och därmed definieras som ett självständigt fält. Men han skriver också i boken:

”Like the routes of domination, the routes of autonomy are complex, if not impenetrable.”³²

²⁹ Broady, Donald (1998) *Kulturens Fält, en antologi*, Göteborg: Daidalos, sid 11

³⁰ Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loic J.D (1992) *An Invitation To Reflexive Sociology*, Chicago: University of Chicago Press, sid 98

³¹ Bourdieu, Pierre (1996) *The Rules Of Art*, Cambridge: Polity Press

³² Ibid., sid 52

Varje fält har sitt eget mått av autonomi och även om Bourdieu själv skriver att autonomiseringsprocesserna är svårgripbara så finns det vissa klara kriterier för vilken grad av autonomi ett fält har uppnått.

Donald Broady sätter upp ett antal punkter man bör beakta om man ska undersöka ett fälts autonomi:

”Att ett fält, låt säga det litterära fältet, är autonomt innebär att det bland annat besitter:

- sin egen specifika art av kapital (det litterära kapitalet är det anseende som vissa genrer, verk, författare eller kritiker åtnjuter; detta kapital existerar även i förkroppsligat tillstånd, nämligen i form av författarens eller kritikerns förmåga att handskas med litteraturens verkningsmedel och kännedom om tidigare och pågående strider inom litteraturens fält.)
- en grundstruktur definierad av ovan nämnda polaritet.
- ett eget ”rum av möjligheter”(jfr ovan) vars struktur liknar den hos system av relationer mellan positioner i fältet.
- en ”omvänd ekonomi”, varmed avses att deltagarna värderar fältets eget specifika kapital högt, blundar för verksamhetens materiella betingelser och nedvärderar kommersiell succé och andra ”världsliga” mått på framgång; denna omvända ekonomi är mest framträdande i den del av fältet där det specifika kapitalet väger tyngst.
- egna slag av inträdeskrav, insatser i spelet, vinster (belöningen består främst i att vinna erkännande och anseende som författare och kritiker.)
- egna trosföreställningar (vilka Bourdieu benämner doxa)
- ett eget slags drivkrafter, engagemang, hängivenhet intresse (Bourdieus term är *illusio*) som sporrar deltagarna att göra sina insatser i spelet.
- egna insättningar som hallstämplar verken och författarna (Bourdieus term är ”konsekrationsinsatser”, exempel är litteraturkritiken, de mest välrenommerade förlagen litteraturhistorikerna, akademikerna)
- en förmåga att till fältets egen logik översätta teman och diskussioner som importerats från omvärlden (såsom när sociala eller politiska frågor transformeras till frågor om litterär stil.)³³

Det är graden av autonomitet som avgör om ett fält kan fungera som just ett sådant socialt spelfält Bourdieu skriver om. Autonomiteten är den avgörande faktor som begränsar fältets innehåll av kapital och aktörer; den reglerar också dess storlek. Att avgöra gränserna för ett fält är svårt, också vid en hög grad av autonomitet, Bourdieu skriver att ett av problemen med begränsningen av ett fält är att det hela tiden pågår en kamp på fältet. En kamp mellan aktörer

³³ Broady, Donald (1998), sid 19-20

som testar det gångbara kapitalet och utmanar de gränser fältet har. I och med att aktörerna testar och utmanar fältets gränser flyttas dessa gränser hela tiden och kan inte helt fastställas.³⁴

Fältbegreppet är intimt förknippat med kapitalbegreppet:

”...in order to construct the field, one must identify the forms of specific capital that operate within it, and to construct the forms of specific capital one must know the specific logic of the field.”³⁵

Det är det specifika fältets kapital som står på spel och som bestämmer vem eller vilka som kan ta plats på fältet. Bourdieu delar in sitt kapitalbegrepp i fyra underkategorier:

- ekonomiskt kapital
- kulturellt kapital
- socialt kapital
- symboliskt kapital³⁶

Precis som citatet ovan påvisar är det utifrån kapitalbegreppen i sig svårt att definiera vad de innehåller, det är först i samband med ett fält som kapitalets form och innehåll blir reellt och tydligt. Ska man ändå kort förklara kapitalens särarter är det ganska tydligt att det ekonomiska kapitalet är monetära tillgångar. Det kulturella kapitalet är såväl den bildning och förhållningssätt en aktör har som de kunskaper i estetisk kultur han eller hon innehar, det vill säga kunskap om konst, litteratur och musik etc. Det sociala kapitalet byggs av den sociala bakgrund aktören har och den sociala sfär han eller hon ingår i just nu. Det symboliska kapitalet är mer abstrakt. I det begreppet ingår alla de redskap, symboler och attribut man behöver för att bevisa sitt eget berättigande på varje specifikt fält³⁷.

I de autonomi-punkter, som redovisades tidigare, skriver Broady om ett fälts ”omvända ekonomi” det vill säga aktörernas sätt att uppvärdera det på fältet gångbara kapitalet, det symboliska kapitalet, och bortse från materiell framgång etc. Ett autonomt fält har egna värderingsgrunder för framgång och individuell tillfredsställelse. På så sätt kan de tre andra typerna av kapital ta formen av symboliskt kapital på ett fält och måste också så göra för att ge aktören avkastning. Bourdieu skriver i ”Rules of art”:

”Economic capital cannot guarantee the specific profits offered by the field(...)unless it is reconverted into symbolic capital.”³⁸

Pierre Bourdieus kulturteorier är kopplade till vad vi kan kalla finkulturen eller den borgerliga kulturen - här menat som den kultur som står i motsats till populärkulturen – Bourdieu menar att hans teorier inte går att applicera på populärkulturen då den lever under andra bestämmelser och förutsättningar än finkulturen. Erling Bjurström förklarar Bourdieus ståndpunkt närmre i sin bok ”Högt och lågt”:

”...intellektuella inom småborgligheten mutar in nya yrkes- och expertområden eller med andra ord skapar embryon till nya sociala fält. Som autodidakter är de nya

³⁴ Bourdieu, P & Wacquant, L (1992)

³⁵ Ibid., sid 108

³⁶ Ibid., sid 119

³⁷ Ibid., sid 119

³⁸ Bourdieu, Pierre (1996) *The rules of art*, sid 148

kulturförmedlarna hänvisade till sociala fält med svag autonomi som saknar stränga inträdesregler och krävande investeringar. Inom sektorer som reklam, marknadsföring media etc. Inom dessa sektorer exploaterar de nya områden som ex. sexualitet, popkultur etc som härigenom i ökad utsträckning görs till föremål för en intellektuell och seriös men samtidigt populariserad analys, diskurs och expertkunskap.³⁹

I slutet av Kapitel 1 diskuterade vi kort det faktum att många forskare idag ändå tar sig friheten att använda Bourdieus begrepp i samband med populärkulturella undersökningar. Att det populärkulturella fältets allt mer komplexa sammansättning gör Bourdieus kulturteorier till passande redskap för populärkulturella undersökningar. Mike Featherstone menar dessutom att Bourdieus vägran att teoretisera den befintliga popkulturen antyder att han till viss del är förblindad av den estetiska ideologi han vill bryta ner och analysera⁴⁰.

Den här diskussionen är framför allt beroende av hur bokstavstroget man förhåller sig till Bourdieus begrepp. Enligt Bourdieu är dessa begrepp bara gällande för fält med hög autonomi och är inte gällande i andra sammanhang⁴¹.

Det är dock en omöjlighet att på förhand, utan en undersökning, bestämma vilka fält som är autonoma nog att applicera begreppen på. Därför måste man utgå från begreppen, kapital, habitus och fält för att undersöka ett fält och utifrån detta bestämma vilken grad av autonomi fältet uppvisar.

När vi undersöker den kulturella navigationen hos ett fåtal rockkritiker får vi en insikt i hur stor insats de måste göra för att nå och behålla sin position. Vi kan genom att undersöka ett antal rockkritikers kulturella navigation se hur de legitimerar sin plats på fältet och det ger också nyckeln till att se hur autonomt rockkritikfältet är.

KAPITEL 3 – vari vi redovisar våra intervjuer

Inledning

I det här kapitlet gör vi en utförlig presentation av de intervjuer vi har gjort. Varje intervju presenteras i olika avsnitt som vi har valt att kalla ”läsning”, ”lyssning”, ”tv & film”, ”social sfär” och ”övrigt”. Dessa presentationer är en förutsättning för att läsaren ska kunna följa vårt resonemang i analysen

Mattias Dahlström

Mattias Dahlström har jobbat som skivrecensent på Dagens Nyheter i fem år. Han skriver regelbundet, varje vecka, i tidningen och recenserar framför allt hiphop och annan ”svart” musik. Dahlström sökte själv en plats som recensent på DN genom att skicka en rad arbetsprover.

Mattias har även skrivit en del åt Ordfront och Cinema men säger att hans studier har förhindrat honom att ta på sig allt för många andra uppdrag. Mattias har läst fristående kurser

³⁹ Bjurström, E (1997), sid 199

⁴⁰ Featherstone, Mike (1996) *Perspectives on consumer culture*,

⁴¹ Bourdieu, Pierre (1996), (passim)

på Stockholms Universitet. Han har framför allt läst litteratur- och filmvetenskap och sedan sammanfört kurserna inom ramen för Kulturvetarlinjen.

Mattias är uppvuxen i Nacka utanför Stockholm och bor fortfarande kvar där. På gymnasiet läste han samhällsvetenskaplig linje. Hans pappa jobbar på ett dotterbolag till Posten och hans mor är föreståndare för ett daghem. Han har även en yngre bror.

Mattias Dahlström intervjuades på två olika kaféer (det första stängde efter drygt tre fjärdedelar av intervjun) i centrala i Stockholm den 14 februari.

Läsning

Mattias köper för närvarande inte varje nummer av någon tidning. Han besöker däremot tidningsaffärer regelbundet men köper olika tidningar från gång till gång, beroende på omslag och innehåll. Det gäller särskilt hiphop-tidningar som han inte tycker har några speciella profiler, det spelar ingen roll om det är The Source, Vibe, XXL, Hiphop Connection eller någon annan tidning. Mattias säger däremot att han köpte varje nummer av Pop så länge den fanns. Det är den enda tidning han verkligen följt från början till slutet. Mattias hade läst Sound affects och Slitz tidigare och eftersom flera skribenter från dessa tidningar började skriva för Pop så var han med redan från första numret. Sedan har Mattias, i perioder, läst NME och Select regelbundet och så läser han "naturligtvis" Nöjesguiden: "men det är ju så lätt, den finns ju överallt".

Mattias får inget ekonomiskt stöd av DN för att köpa tidningar eller annan litteratur, tidningen prenumererar däremot på de engelska månadsmagasinen, Q och Mojo och de bläddrar han i på redaktionen om det är något som intresserar honom.

Mattias har haft och har en del favoriter bland de musiksribenter han läst. Han nämner: Jan Gradvall, Lennart Persson, Andres Lokko och Fredrik Strage, och säger att han fortfarande gärna läser deras texter men att han kanske inte håller med dem lika mycket nu som han gjorde förr. Mattias har även några utländska skribenter han tycker är bra. Han nämner Barney Hoskyns och framhåller framförallt hans böcker.

Mattias läser gärna musikböcker och har framför allt läst om svart musik och antologier av journalister som Dave Marsh. Han tycker att böckerna ger en bra helhetsbild men att det är ett visst problem med att de skrivs i efterhand. Mattias bokläsande beror lite på hur mycket pengar han har eftersom böcker är: "ganska dyrt".

På nätet läser Mattias framför allt de stora hiphoptidningarnas hemsidor och så Feber och Bomben. Han säger att han framför allt använder nätet som en informationskanal. Han laddar inte ner musik.

Mattias har aldrig läst särskilt många fanzines. Han nämner Giddappa men konstaterar samtidigt att det är tveksamt om det är ett fanzine. Han säger också att han läst Nowhere: "men det är mest för att jag känner bröderna Gelin lite".

Mattias säger avslutningsvis att Pop saknas eller ännu hellre Pops motsvarighet. Han saknar nya namn både bland artister och de som skriver om artisterna..

Lyssning

Mattias säger att när musikintresset verkligen började var det lite som ett frimärkssamlarintresse: ”jag har alltid gillat att veta och kunna mycket, det började lite så”.

Den första skivan Mattias köpte var Whams ”Make it big”, julen –85. George Michael var en stor favorit i flera år, fram till hans första soloplatta ”Faith”. Sedan lyssnade Mattias mycket på soulpop gärna svensk sådan: Erik Gadd, Orup och Mauro Scocco. Den stora idolen blev senare Prince, en artist som Mattias fortfarande, till skillnad från sina andra idolerna från den tiden, håller högt.

Mattias kom in på Prince genom ”I wish you heaven” från ”Love sexy”-skivan som kom 1988. Mattias säger att det var några kompisar som gillade Prince lite och att han i den åldern ville vara lite avvikande och speciell så Prince passade ganska bra.

På skivan ”Love Sexy” finns även låten ”Alphabet street” som innehåller en rap och Mattias tror att det var hans första närmare bekantskap med rap. I slutet av mellanstadiet och i början av högstadiet fanns hiphopen plötsligt överallt. Musiken spelades i ”skåphallen” och det var ”tufft” att lyssna på hiphop.

Under mellanstadiet var Ice-T:s hiphoplåt ”The Pusher” en stor hit i Mattias klass.

Sedan på högstadiet kom Mattias in på hiphopband som A Tribe Called Quest och De La Soul samtidigt som han genom en kompis upptäckte NWA, ett band som fortfarande tillhör favoriterna. Under den här tiden började han även lyssna en del på Public Enemy.

Trots att Mattias får en hel del skivor på en månad så köper han fortfarande skivor eftersom han är intresserad av mycket utanför det område som han främst skriver om. Det blir: ”country, indiepop eller vad det nu är och så letar man ju sig hela tiden längre och längre tillbaka i historien”. Han köper kanske fem skivor i månader och fem till tio tolvtumssinglar.

Mattias har inte någon affär där han köper alla skivor men Andreas skivor är en stambutik. Andreas vet på ett ungefär vad Mattias gillar och tipsar gärna om skivor även om: ”Andreas inte plockar in så många grejer som faller mig i smaken så vet han på ett ungefär vad han kan ta fram till mig”. Mattias säger att ”Andreas” idag framför allt är en ”social pryl” och att det alltid är någon han känner där. Mattias nämner även butikerna Pitch Control och Pet Sounds som stamaffärer men tillägger att han går runt väldigt mycket. Mattias säger att den bästa skivaffär Stockholm har haft är den numera nedlagda Pelles Skivor och att Pelle Grymerts visste precis vad han var ute efter. Mattias upptäckte den affären sista året på gymnasiet. Det var under gymnasiet som skivköpandet kom i gång ordentligt det var då han drev omkring med kompisar, framför allt tre klasskompisar, kring ”skivbörsland vid St Eriksplan” och ”slängde bort” studiebidraget på skivor.

Mattias åker till London ett par gånger per år men inte alltid enbart för att köpa skivor även om det händer.

Han har vissa artister som han försöker samla på, Gladys Knight är en. Annars beskriver han sig inte som ”samlartypen” och han bryr sig inte om att ha allt på vinyl eller nåt sånt. Han är inte som vissa kompisar som kan vänta två veckor extra för att få tag i vinylversionen av någon nysläppt skiva.

De skivor Mattias köper brukar han inte sälja av med: ”jag tror inte att jag har köpt något som jag liksom fyra år senare inte ser någon kvalité i alls”. Han säljer däremot vissa av skivorna han får men har tumregeln att inte göra sig av med någon svart musik.

När Mattias förr läste skribenter som Gradvall och Lokko och de exempelvis hyllade artister som Morrissey och Paul Weller gick han och köpte skivor med dessa artister och försökte gilla dem men kom så småningom på att han inte är så förtjust i just de artisterna

Mattias köper vissa skivor för att fylla hål i skivsamlingen mer än för att lyssna på, men säger att det nog var så mer förr: ”Nu har jag så pass bra koll att jag vet vad jag gillar och inte gillar”.

Han beskriver sig som en av ytterst få skivkritiker som inte har någon freestyle eller liknande. Han säger att det beror på att han jobbar hemifrån [en kompis lägenhet i Nacka] och då lyssnar han på musik hela tiden, så när han väl kommer ut ur lägenheten tycker han det är skönt att inte ha musik i öronen.

När det gäller radio försöker Mattias lyssna någon timma per dag framför allt på Musikjournalens specialprogram. Han brukar lyssna på början av programmet för att höra om det handlar om något som intresserar honom; om inte stänger han av.

Mattias tycker att de flesta radioprogrammen spelade bättre musik förr. Han framhåller program som Flipper, Hassan, och ”Amanda Rydmans program” som exempel men nu vet han inte riktigt vad de sysslar med på P3. Däremot saknar inte Mattias något speciellt på radio utan säger att det räcker ganska bra med Mats Nileskärs program, Musikjournalen och Timbuktus hiphop-program, han tror inte han skulle hinna lyssna mer.

TV & film

”Popmusik och film hör ihop väldigt mycket så det är oundvikligt på nåt sätt att inte intressera sig för film”.

De musikjournalister som Mattias gillar har alltid varit sådana som gärna slänger in en och annan filmreferens i sina texter. Något som Mattias tror har lett till att han har börjat kolla upp dessa. Däremot började han inte att köpa filmer förrän han läste filmvetenskap. Då blev det intressant att köpa sådant han inte hade möjlighet att se på annat sätt. Mattias har inte köpt några musikfilmer även om han gärna tittar och spelar in när det är på TV. Undantaget är Primal Screams, Screamedelica-film, den har han köpt.

Mattias tycker att SVTs musikbevakning är under all kritik. Han tittar därför ytterst sällan på Musikbyrån. Mattias tycker att Lokko hade rätt i den krönika han skrev om att SVT bara erbjuder sådant som finns i de kommersiella kanalerna och att SVT borde satsa lite mer på att göra smalare grejer. Han tycker att SVT lider av samma problem som många av musikböckerna på marknaden, de är bra på att lyfta fram saker som hänt för länge sedan och som ligger en bra bit tillbaka i musikhistorien.

Förr tittade Mattias mer på musik på tv. Då var det Popitopp, mest för att det var roligt, och 1200- Magnus Frykbergs program på ZTV. Mattias säger att han gärna tittade på de olika specialprogrammen för olika genrer som fanns på ZTV strax innan Per Sinding Larsen slutade på kanalen. Han tittade på MTV och framför allt YO! MTV-raps; det var när han gick på högskolan. På den kanalen har han dessutom följt 120 minutes och senare Alternative Nations.

Sociala sfären

Innan gymnasiet var det inte musikintresset som var den gemensamma nämnaren bland Mattias kompisar. Då handlade det framför allt om fotboll. Sedan, under gymnasiet, blev musiken viktigare och Mattias umgås fortfarande med tre klasskompisar från gymnasiet. Det var de personer han hittade sitt stora musik- och skivköparintresse tillsammans med. De har gått i lite olika riktningar musikaliskt, men pratar fortfarande väldigt mycket musik. Mattias säger att kompisarna är mer specialiserade och kan tipsa honom om mer ”perifera grejer” som han kanske inte har koll på. Mattias har även fått en del tips från en kompis som bodde i England och därmed hade lite bättre koll på nya artister än Mattias men han kan inte säga något speciellt namn han har fått ifrån kompisarna. Han säger att han pratar musik hela tiden och att det, förutom kompisarna, är en del kollegor som han utbyter tankar och tips med.

Övrigt

Mattias skrivande började egentligen på högstadiet genom att han fick respons från en lärare som tyckte att han skrev bra. Det var då han började fundera på att bli skribent och även började skriva lite för skrivbordslådan. Redan då var det framför allt artiklar och recensioner han skrev. Mattias och några vänner började jobba med ett eget fanzine under en kort tid men det blev inget av det. Han säger att hans vänner aldrig var lika intresserade av att skriva som han själv. När han sökte till DN var det för att ”det var dags att göra någonting”. Mattias skickade in ett par provrecensioner och fick napp direkt. Han tror att han hade turen att komma precis i ett läge då DN började omprioritera sin musikbevakning.

När Mattias ska recensera en skiva brukar han lyssna på skivan hemma och göra det ett par gånger och åtminstone en gång koncentrerat i hörlurar. Han brukar inte gå tillbaka till gamla skivor förutom i undantagsfall. Det beror främst på att tempot är så högt, han får skivorna så sent att han inte hinner fräscha upp gamla kunskaper i så stor utsträckning.

DN har speciella redaktionsmöten med alla kritiker då man får ropa på det man vill skriva om och sedan delar man upp det som blir över. Mattias säger att han försöker gå tillväga på samma sätt vare sig det är en skiva han valt själv eller något som han blivit tilldelad men att det är lätt att den senare kan bemötas lite mer ”maskinellt”. Däremot skriver han aldrig om skivor med artister som han inte har någon koll på alls.

Mattias vill gärna fortsätta jobba som skribent men säger att även om det är roligt att skriva om musik är han tveksam till om han vill, eller bör, fortsätta skriva om bara just det. Istället vill han skriva mer om film, men även om TV och sport. Det är viktigt att intressera sig för närliggande områden inom populärkulturen, tycker Mattias, och han tror att man blir bättre rockskribent om man gör det.

När det gäller Mattias eget musicerande är det begränsat till att ha spelat lite gitarr på egen hand. Han säger att han inte spelat i band, dels för att han inte träffade några som delade hans musikintresse förrän på gymnasiet men också därför att han kommit på att han är bättre på att skriva om musik än spela den. Hans bror, som är mer musikalisk, brukar klaga varje gång Mattias försöker sig på att själv utöva musik.

Mattias tycker att alla borde lyssna på ”Screamadelica” av Primal Scream.

Maria Honkanen

Maria Honkanen jobbar sedan åtta år tillbaka som journalist på Smålandstidningen. Hon är i huvudsak allmänreporter men recenserar också skivor i tidningen sedan sex år. Under två år slutade hon att recensera på grund av tidsbrist men nu skriver hon regelbundet skivrecensioner cirka en gång i veckan. Hon ringar själv in sitt recensionsområde som pop, r'n'b, vanlig rock och det mesta utom klassiskt, visa och hårdrock.

Innan hon började arbeta som journalist har Maria utbildat sig till och arbetat som fritidsledare. Samt läst två år journalistik på Edelfors folkhögskola.

Hon är uppväxt i Vetlanda men bor numer i Eksjö. Hennes far är död men jobbade inom kommunen, hennes mor är pensionerad, hon jobbade tidigare som affärsbiträde. Maria har dessutom en äldre bror som liksom hon är journalist.

Maria Honkanen intervjuades i sin bostad fredagen den 16:e februari.

Läsning

Maria Honkanen läser främst om musik i de svenska kvällstidningarna, DN och ibland även i andra lokaltidningar. Hon läser dessa på jobbet. Hon började läsa recensioner mer aktivt när hon själv började intressera sig för journalistik. Det är även i tidningarna ovan hon läser skivrecensioner. Hon gillar att läsa recensioner i dessa tidningar för att få reda på vad andra tycker om de skivor som hon själv recenserat. Hon försöker undvika att läsa recensionerna innan hon själv skrivit om skivorna.

Maria läser ingen speciell skribent utan läser alla recensioner förutom möjligen hårdrocksrecensionerna. Hon säger att det är oundvikligt att inte titta lite extra på recensenter som Per Bjurman som skriver och recenserar så mycket. Maria läser också den egna tidningens recensioner och där får hon en del tips om vilka skivor hon ska köpa. Hon känner inte något behov av att läsa mer recensioner men säger att hon ibland önskade att hon läst lite mer musikhistoria för att bli lite mer kunnig. Hon säger: "Det blir mer jobb nu, vid varje skiva."

För att hitta fakta om det hon ska recensera, läser Maria de pressreleaser som oftast följer med skivorna hon får. Hon söker även fakta på internet, oftast på bandens eller artisternas hemsidor eller skivbolagens hemsidor. Annars har Maria inga musiksidor som hon bevakar regelbundet. Hon läser nästan aldrig recensioner på nätet.

Maria köper inte några renodlade musiktidningar och har inte gjort så tidigare heller. Hon "kollar igenom" någon då och då, när hon kommer över någon, det blir väldigt oregelbundet. Tidningen där hon jobbar prenumererar inte på några musiktidningar.

Maria läser inte musikböcker och har aldrig gjort det.

Lyssning

Radion har alltid varit Maria Honkanens viktigaste källa till musikintresse. Hon säger själv att det var radion som formade hennes smak under högstadie- och gymnasietiden. Radion stod alltid på hemma och hon "ramlade på" de speciella favoritprogrammen. Hon lyssnade regelbundet på Pop o Rama, Disc o Rama, Metropol, Eldorado, Soulcorner, Rytmdoktorn och

Rakt Över Disk. Hon spelade in hela program på kassett som hon och hennes kompisar lyssnade på i veckorna. Många av kompisarna lyssnade också på programmen när de sändes men inte lika intensivt och ofta som hon. Under gymnasietiden brukade hon och hennes kompisar, då och då träffas på fredagar och förfesta till radion.

Maria lyssnar fortfarande mycket på radion. På jobbet lyssnar hon framförallt på P4 för att hänga med i det som händer lokalt, något som hon känner behov av som allmänreporter på lokaltidningen. Hemma lyssnar hon framförallt på P3 hon säger: ”Radion står på och går hela tiden.”

Maria lyssnar inte lika aktivt på radio längre som hon gjorde under uppväxten. Hon tycker det är synd att hon inte har tid att lyssna på P3:s kvällsprogram lite oftare, det vill säga de program som tar upp och intervjuar speciella artister. Nu fungerar radion mer som ett musikflöde.

Radion har alltid varit en källa för musiktips och Maria köper då och då skivor med artister som hon hört på radio. (Nyligen köpte hon en samling med Billy Idol efter att ha hört en låt på radion.) Så var det även under uppväxten, även om hon hade mycket musik på band, från sina radioinspelningar, så köpte hon skivor med artister och band hon hört på radio.

De första skivorna Maria köpte var med Abba, varför minns hon inte riktigt. Men radion gav snart nya favoriter som U2, Simple Minds, Howard Jones, Michael Jackson. Hon hittade dessutom några ganska udda favoriter som Marvin Gaye och Commodores; ingen av hennes kompisar lyssnade på dem. Det var i Mats Nileskärs program Soulcorner hon hörde dessa artister för första gången.

Listor var viktigt för Maria under 80-talet, hon hade stenkoll på radions listor.

Maria beskriver sig som en musikalisk allätare utan riktiga favoritartister. Hon har aldrig samlat på skivor med någon speciell artist eller känt behov att köpa allt med en grupp eller artist.

När hon bodde i Vetlanda köpte hon skivor på Åhléns eller då hon var Jönköping eller Göteborg. Hon köper fortfarande skivor i främst Jönköping, men även i Stockholm och Göteborg; dessutom händer det att hon skickar efter från Ginza. Hon köper även skivor i Eksjö, men utbudet är väldigt begränsat. Maria säger att hon inte köper så mycket skivor nu när hon recenserar, det räcker med de hon får genom tidningen. Under sitt uppehåll från recenserandet köpte hon mer skivor. Hon uppskattar sitt skivköpande just nu till ett par skivor i månaden. Hon har aldrig haft någon skivaffärskontakt som givit henne tips etc.

De skivor hon får genom tidningen behåller hon som referens. Det finns skivor hon aldrig lyssnat på sedan hon recenserat dem men hon säljer inte av med dessa. När hon ska recensera en artist händer det ofta att hon tar fram och lyssnar på den artistens förra skiva om hon har den.

Skivorna hon ska recensera får hon sig tillskickad av tidningens musikansvarige som bor i Värnamo. Vanligt är att hon får en eller fler skivor i veckan. Varje höst och vår skriver hon en ”önskelista” över skivor hon skulle vilja recensera under kommande halvår. Hennes genrer är främst R’n’B, pop och ”vanlig rock”. Det händer att den musikansvarige skickar även sådant Maria inte har önskat eller har koll på. Hon recenserar även sådana skivor men säger att det

finns skivor hon inte vill skriva om då hon inte kan ta sig rätten att tycka till om någon artist som hon inte vet någonting om.

TV & Film

Maria följde musikprogrammen på tv när hon växte upp. Hon minns framförallt Måndagsbörsen och Bagen, som hon ofta såg ihop med kompisar. Hon och vännerna brukade dessutom se Bagen flera gånger hos en kompis som hade video. Idag försöker hon att titta på Musikbyrån som hon tycker är ett bra program.

Maria har inte MTV eller någon annan musikkanal hemma, något som hon säger sig sakna då detta skulle kunna ge henne ett bra komplement till radiolyssnandet: ”Det hade varit kul att få ett flöde av musik som är på gång, inte bara från radion.”

Hon köper inte musikfilmer på video.

Sociala sfären

Musiken har inte varit en viktig källa till bekanskap. Maria säger att musiken inte givit henne några nya vänner. Hon har några vänner som hon pratar musik med men det sker ganska sällan: ”Musik är på när man träffas och då händer det att man pratar om den.

De hon främst pratar musik med är tidningskollegor och de andra recensenterna på tidningen; ibland pratar de om varandras recensioner eller tipsar varandra om skivor de borde lyssna på det händer att hon följer upp sådana tips. Maria har dessutom kollegor som är goda källor till fakta när hon behöver veta något om en speciell artist eller ett speciellt band. Smålandstidningens recensenter träffas då och då, mest för att prata praktiska saker men då pratas det också musik.

När hon gick på högstadiet och gymnasiet pratade hon och hennes vänner ganska ofta om listor.

Övrigt

Maria har aldrig varit med i något band eller spelat något instrument. Hon gick aldrig på lokala konserter när hon var yngre. Idag går hon bara på konsert i jobbet och någon strökonsert då och då.

Hon kan inte säga vilken som är den bästa skivan genom tiderna men lyssnar vid intervjutillfället främst på skivor med: Thåström, Sade, Sinead O'Connor, Håkan Hellström och Richard Ashcroft.

Jesper Nyström

Jesper Nyström bor i Eksjö och jobbar sedan början av 1999 på Smålandstidningen. Efter att ha varit anställd på vikariat i ett par omgångar fick han fast tjänst under år 2000. Jesper ansvarar idag för tidningens tema-nummer men hoppar även in som allmänreporter och redigerare. Han skriver utöver det även bok- och skivrecensioner för tidningen och skriver framför allt om ”alternativ rock och popmusik” men ansvarar även för tidningens täckning av hiphop, han säger: ”det är inte så många som vill recensera det på den här tidningen”.

Jesper växte upp i Ljungby där hans pappa arbetade som skolvaktmästare och mamma som vårdbiträde. Han har två yngre och tre äldre syskon.

Efter att ha läst humanistisk linje på gymnasiet och gjort vapenfri tjänst började han att läsa Kulturvetarlinjen i Karlstad. Jesper flyttade sedan till Lund där han tog en fil mag i Praktisk Filosofi och jobbade sedan på Kulturförvaltningen i Lund i drygt ett år i form av akademikerpraktik, en arbetsmarknadsåtgärd. Nyström läste sedan en ett-årig journalistutbildning varefter han genom en allmän ansökan fick sitt första vikariat på Smålandstidningen.

Jesper Nyström intervjuades i sitt hem den 16 februari.

Läsning

Jesper säger angående musiktidningar att: ”det tragiska med alla tidningar är väl att de läggs ner”. Han hoppas att nystartade Sonic får vara kvar ett tag för en ordentlig svensk musiktidning behövs. Även om han menar att Sonic lider lite av samma fanzine känsla som SA också hade.

När Pop fanns köpte han den regelbundet och likadant med SA. Förr köpte han även vissa utländska musiktidningar men mest sporadiskt och inte någon speciell tidning. Innan dess har han dessutom alltid läst NME och Melody Maker på biblioteket i Ljungby.

Jesper läser just nu mest svenska musiktidningar: ”det finns inga utländska musiktidningar att köpa här i stan och tidningen prenumererar inte på någon heller”. Jesper, som tidigare varit en flitig besökare på bibliotek och deras tidningsavdelningar, säger att Eksjöns biblioteket inte har så många tidningar som exempelvis biblioteket i Lund.

Han läser Nöjesguiden som han plockar med sig när han är i Stockholm eller Göteborg och så finns den att få tag på i Jönköping. Jesper läser även Nöjesguidens hemsida på nätet. Av musikrelaterade sajter så är det den och Feber som han läser regelbundet. Utöver det läser Jesper Aftonbladet på jobbet och han prenumererar själv på DN och läser deras nöjessidor. Annars läser han inga andra svenska dagstidningar.

Han har inte läst några amerikanska musiktidningar.

De kritiker Jesper tycker skriver bra och intressant är bland annat Jan Gradvall och Andres Lokko; i alla fall i början. Sedan säger han att Håkan Steen är intressant eftersom han fokuserar på band som Jesper själv är intresserad av. Han tillägger, att när det gäller Pop så var den tidningens innehåll väldigt bra: ”allt de skrev om kändes intressant”.

Jesper har läst en hel del musikböcker och precis som med musiktidningarna var det biblioteket i Ljungby som öppnade vägen. Det var där han började läsa om 60-tals musiken, vilket ledde fram till att han sålde sina synthskivor. Sedan har han läst väldigt mycket om Velvet Underground och Joy Division: ”men även andra böcker, typ vanliga biografier om Bob Dylan och Jimi Hendrix och så”.

Jesper säger att böckerna han läser framför allt är för hans egen skull att det inte är för att klara av kritikeruppdraget: ”i [Smålands]tidningen har vi ju ett mer konsumentbetonat skrivande inte som om vi skrev för Pop eller Nöjesguiden eller nåt sånt”.

Han säger att även om han tycker det är kul att läsa, och skriva, om musik där man drar paralleller och refererar till mindre kända grupper så är det något man endast kan göra i en musiktidning, inte i en dagstidning. Texten skulle bli allt för riktad till en alldeles för speciell grupp läsare och därför försöker han inte dra allt för många referenser bakåt i tiden när han själv skriver.

Jesper berättar om ett par tillfällen då han inspirerats av det han läst men inte fastnat för musiken, till exempel köpte han skivor med Charlie Parker efter att ha läst Beatpoeter utan att fastna för musiken.

Jesper säger att musikböckerna lider av att de skrivs i efterhand. Det kan ibland leda till en märklig historieskrivning tycker han och att många plattor får större utrymme än vad de egentligen är värda. Han nämner Beatles-skivan ”Sgt Pepper Lonely Hearts Club Band” som ett exempel. Jesper säger att den är mer teknisk avancerad än bra. Däremot tycker han väldigt bra om Rolling Stones svar på ”Sgt Pepper”, ”Their satanic majesties request”, som blivit sågad som en usel Stones-platta. Jesper säger att man ändå påverkas av det man läser och att man vill försöka förstå varför vissa plattor är betydelsefulla.

Lyssning

När Jesper gick i skolan lyssnade han mycket på radio, de första program han följde som liten var Svensktoppen, Poporama och Tracks. Ett av de viktigare personerna var Lars Aldman i Bommen och Lilla Bommen. Aldman spelade mycket musik från synthvågen som Jesper gillade då. Idag lyssnar Jesper inte så mycket på radio, i så fall är det lite på Musikjournalen, men han lyssnar inte alls på samma sätt som tidigare. Dels har han inte tid och dels tycker han inte att det är så många program som är intressanta ur ett musikperspektiv.

När Jesper var liten lyssnade han på de skivor som fanns hemma, vilka i och för sig inte var så många. Mamma och pappa hade lite ABBA och en del prog-skivor. Jesper var förtjust i en skiva med Fred Åkerström som fanns i hemmet. Ytterligare ett tidigt musikminne är när han, av sin morbror, fick singeln ”Ajajaj med dansbandet Schytts. Den var en av Jespers första riktiga favoriter.

Första skivan köpte han i trean eller fyran för pengar han hade fått av mormor, det var Noices´ ”Tonårsdrömmar”. Det följdes av flera Noiceskivor innan han köpte Howard Jones första skiva och på så sätt kom in på synth-musiken. Han hade hört ”What is love” och ”New song” på radio och var fascinerad: ”det var ju så himla nytt det här med synthpop”. Den första kontakten med synthmusiken kom annars genom att hans fyra år äldre syster hade varit på klassresa i England och kom hem med en synthskiva. Annars hade han inte något direkt musikaliskt utbyte med sina syskon. Hans äldre brorsa var lite mer inne på svensk rockmusik, bland annat Magnum Bonum. Brorsan hade även ett Beatlesband som Jesper brukade lyssna på.

Efter Howars Jones började Jesper lyssna mer och mer på synthmusik. Det var först band som Depeche Mode och Alphaville. Under högstadiet började han lyssna på Kraftwerk och den belgiska synthvågen med band som Front 242. Synthintresset fortsatte in på gymnasiet men någon gång i andra ring kände han att han: ” var tvungen att börja lyssna på något annat”. Han sålde nästan alla sin synthskivor till en kompis och började lyssna, nästan uteslutande, på 60-talsmusik. Det inleddes med ett intresse för Beatles, Bob Dylan och Velvet Underground och

gick sedan vidare till David Bowie och The Stooges innan han kom in på Joy Division och Cure.

Jesper tror att födelsen av 60-tals intresset i första läget kom 1987 då det var 20 års jubileum för "Sgt Pepper Lonely Hearts Club Band". Jesper såg något program på TV om skivan och tyckte det lät spännande. Han gick och köpte "Sgt Pepper" och även om han aldrig riktigt fastnade för den så fortsatte han att köpa andra Beatlesskivor. Inspirerad av böcker han läste köpte han även andra 60-tals artister.

"När jag började med mitt 60-tals intresse var det ju naturligtvis så att man började med de stora "namnen". Det föll sig ju naturligt. Lika ofta som man köper vissa specifika skivor så är det nog snarare så att man känner att man behöver köpa vissa artister för att veta hur de artisterna låter".

Nästa stora musikaliska intryck kom när Jesper började plugga i Karlstad 1990. Han hade en kursare som var "våldigt inne på jazz och soul och hiphop" och genom honom upptäckte Jesper hiphop och framför allt Public Enemy och Beastie Boys. Jesper säger att det är den periodens hiphop han fortfarande lyssnar på: "och jag tycker också att när man pratar med människor som har ungefär samma musikaliska bakgrund som jag så verkar det vara Public Enemy som är det inom hiphop de lyssnar på".

I Karlstad fick han även en kompis som hade mycket brit-pop och introducerade Jesper för band som Wonderstuff och Ride.

Genom en annan kompis kom han även att upptäcka det som han idag kanske lyssnar mest på, den amerikanska alternativa rocken. Det började i Lund 1996 med att kompisens hade Dinosaur Jr -skivan "Where you been". Efter det började Jesper köpa Dinosaur Jr och ramlade sedan in på band som Sebadoh, Red House Painters och Pavement. Jesper har fortsatt att köpa dessa bands skivor och även köpt soloskivor av J Mascis från Dinosaur Jr och han har precis beställt Pavementsångaren, Stephen Malkmus soloskiva från Ginza. Han säger att han trodde att han skulle få den som recensionsskiva men att den inte verkar dyka upp: "Men jag kommer inte skriva om den för jag tycker det är något sjukt om man ska behöva börja köpa skivorna som recenserar."

Jesper säger att han nog köper lika mycket skivor nu som tidigare. Han trodde att det skulle mattas av men att det ibland känts nästan tvärtom. Jesper tror att detta dels kan handla om en förbättrad ekonomisk situation men också om att: "man får ett vidare fält när man recenserar skivor man inte skulle köpt själv...och så läser jag nog om musik på ett annat sätt idag. Och de skivor vi inte får som recensionsskivor men som jag läser om, dem blir man ju intresserad av".

Jesper säger däremot att han inte köper några andra hiphopskivor än dem han får genom tidningen; den senaste han köpte var Chuck D:s soloplatta. Det beror bland annat på att Jesper tycker att fusionen mellan R'n'B och hiphop. Musiken blir allt för "smetig". Han säger: "förrförra året kom det rätt mycket bra, Q-Tip, Common, Mos Def och Rah Digga". Han säger att när det gäller hiphop känner han att han får lyssna på ett lite annat sätt än när han recenserar rockmusik eftersom han inte kan hiphop-genren lika bra. Jesper säger att det är som med all musik: "man lyssnar in sig på den, och är man någorlunda musikintresserad så läser man väl in sig på den också".

Jesper brukade förr köpa skivor i Växjö, 7 mil från Ljungby, det var dit Jesper och en kompis åkte på lov och studiedagar. Bland annat handlade de: " hos en krukmakare som var väldigt aktiv i en massa rockföreningar och hade en väldigt bra import-skivbutik i en källare."

Jesper köpte dessutom skivor på stormarknader: ”i Älmhult var det en stormarknad som hade skivreor och där kunde man hitta ganska mycket plattor. Dit åkte man med föräldrar och kollade skivor medan föräldrarna handlade mat”. Utöver det så har Jesper alltid beställt en hel del på postorder, till exempel från Ginza.

Situationen är i stort sett liknande idag. Det finns till exempel ingen utpräglad skivaffär i Eksjö: ”det finns en där jag köper skivor ibland och Hemköp har lite skivreor ibland, annars är det när man är i Stockholm, Göteborg och Jönköping och så beställer jag från Ginza på nätet”.

Jesper har inte samlat skivor men har i perioder försökt att köpa på sig vissa artister: ”det är mera att man letat komplett alla vanliga skivor, inte singlar och så”.

Jesper går inte så mycket på konserter. I Lund gick han däremot ganska mycket på konserter: ”Smålands Nation hade ganska bra konserter men jag var inte med och jobbade på nationen”. Även i Karlstad gick han på konserter. Där såg han de flesta i den dåvarande svenska indiepop-vågen. Han säger att det handlar om utbud och att han inte är någon festivalmänniska: ”allt för många band förtar upplevelsen”. De festivaler han har varit på har varit å jobbets vägnar. Han såg Pavement i Stockholm förra året och: ”det var kul att se ett band man gått och väntat på att se”.

Jesper lyssnar idag enbart på CD-skivor eftersom han för närvarande är utan vinylspelare.

TV & film

När Jesper gick i gymnasiet tittade han mycket på tv, inte så mycket nu. Han tycker i och för sig att Musikbyrån är bra. Han har aldrig haft MTV utan när han var mindre var det Bagen och något program, han inte minns namnet på, med Måns Herngren som programledare som gällde. Jesper säger att det var lite mer spännande förr: ”när det var mer begränsat utbud och man satt uppe och tittade i flera timmar på Peters Popshow på lucianätterna bara för att kanske få se en Depeche-video”.

Övrigt

Jesper spelade trumpet fram till gymnasiet men tyckte aldrig att det var kul eftersom han egentligen ville spela gitarr. Han köpte sedan en gitarr under gymnasiet och lärde sig spela själv. Han började skriva lite låtar och köpte en portastudio när han var 20 och satt hemma och gjorde lite låtar men det var inget direkt organiserat. Det blev det först när han av en slump hamnade i ett spex på Värmlands nation i Lund. Han tyckte det var kul att stå på scen och: ”det var väl det som gjorde att man ville spela i band också”. Genom spexet träffade han en kille som i sin tur hade en kompis med ganska mycket utrustning och de satte ihop ett band och började repa lite. Bandet hade ett par spelningar och spelade även i Stockholm en gång. Jesper beskriver bandet som en blåkopie av Suede. De deltog i en tävling, ZOOM -96, som arrangerades av ZTV till vilken man skulle skicka in en egen låt tillsammans med en ABBA-cover: ”Vi gjorde en cover på ”Bang- a-boomerang” och skickade en tape. Vi fick spela på KB i Malmö. Vi gick inte vidare, men fick lite spelningar på det”.

Jesper säger att skrivandet kom naturligt av att läsa humaniora på universitet, där: ”man sitter och skriver en massa papers hela tiden så det var ju inte konstigt att tanken föddes. Sedan var det jättekrångligt i början att skriva journalistiskt efter allt akademiskt språk.”

”Det jag tycker är roligt med att skriva recensioner, vare sig det är bok- eller skivrecensioner, det är ju det personliga tyckande men även att man kan använda ett lite mer lekfullt språk. Det kanske inte är någonting man vill göra hela tiden men det är väldigt roligt”.

När han ska skriva om någon skiva lyssnar han alltid hemma och minst tre gånger, sedan kan det vara vissa låtar han fastnar för och som han lyssnar mera på.

Jesper tycker att alla borde äga Pavementskivan ”Crooked rain, Crooked rain”.

Roland Klinga

Roland Klinga är sedan fyra år tillbaka nöjesredaktör på Norrköpings Tidningar-NT. Det var när han tog över den tjänsten han började recensera skivor. Han recenserar främst det han kallar ”independentpop”.

Roland är uppvuxen i Västerås. Hans pappa jobbar som personalchef på en metallverkstad och hans mamma är sjukpensionär.

Efter gymnasiet jobbade Roland på närradion i ett år, innan han gjorde lumpen. Därefter, när han inte kom in på journalisthögskolan, läste han samhällsvetarlinjen, 170 poäng, på Uppsala och Örebro universitet med inriktning på att bli journalist. Yrkesvalet gjorde han tidigt, redan innan gymnasiet.

Efter studierna hade Roland några olika ströjobb, exempelvis på dagis, innan han började jobba på ett företag, i Västerås, som gör tidningar åt olika idrottsförbund. Där jobbade han i cirka ett och ett halvt år, sedan blev det Strängnäs tidning under något halvår innan han blev redaktör för Västeråsdelens av gratistidningen City Nytt. 1993 sade han upp sig därifrån och började kort därefter som redigerare på NT.

Roland Klinga intervjuades i ett sammanträdesrum på NT:s redaktion den 14 mars.

Läsning

Roland Klinga läser recensioner i DN, Aftonbladet, Expressen, Svenska Dagbladet och Corren varje vecka; han försöker dessutom hålla lite koll på Sydsvenskans och Göteborgs Postens recensioner. Aftonbladet och Expressen har han läst säkert mer än femton år, de andra kallar han lite skämtsamt för arbetskada. Han läser dessutom den engelska favorittidningen Uncut, den prenumererar han själv på. Till jobbet får han NME, Sonic, Benno, Musikindustrin och Darling. Dessutom Close Up som han inte läser så noga själv.

Roland började tidigt att läsa utländska musiktidningar. Det var med hans punkintresse som tidningsläsandet kom igång. Han läste om punken i Smash Hits, NME, Sounds och Melody Maker. Då bodde han i Västerås och där fanns en bra tidningsaffär, enda problemet var att tidningarna ofta var slut eftersom många var intresserade. Han läste också svenska tidningar som Schlager och Musikens Makt som han inte gillade så mycket för att de som skrev där inte förstod punken. Han köpte dessutom en del fanzine på den tiden. I början av 80-talet började han läsa Melody Maker som han också prenumererade på under en tid. Roland har mest läst engelska tidningar men både Sound Affects och Pop läste han nästan från början fram till det att de lades ner.

Flera av de engelska tidningarna har han hittat på resor till England. Uncut är ett exempel och den nu nerlagda Select är ett annat.

De flesta tidningarna Roland är intresserad av har han tillgång till på jobbet men det händer att han köper tidningar då och då. Musiker Magasinet och Q är två tidningar som han brukar köpa när han ska åka tåg eller liknande.

Roland har ett gammalt intresse av att läsa musiktidningar och dessutom ser han det som sin plikt i jobbet som nöjesredaktör att hänga med i vad som händer. Han försöker hålla lite övergripande koll i genrer som han själv inte har något större personligt intresse av, mest för att kunna värdera artikelförslag från frilansskribenter. Han försöker hålla sig ajour på ett stort fält vilket han tycker är svårt.

Musiktidningar har Roland alltid läst för att hitta ny musik, både artiklar och recensioner. Han gillar att kolla upp band som andra band nämner som inspirationskällor och även band som nämns i recensioner av musik han gillar.

Sedan ungefär tio- femton år läser Roland gärna musikböcker. Det var när han pluggade som han ville ha avkoppling från studentlitteraturen och köpte sina första musikböcker. Idag köper han musikböcker och biografier i England, dit han åker ett par gånger om året: ”Böckerna är både bättre och billigare där.”

De böcker han köper har han oftast hittat genom recensioner i Uncut. Innan han åker till England brukar han gå igenom gamla tidningar för att se vilka böcker han ska leta efter. Han säger att många biografier är skit, han behöver därför en bra hjälp med urgallringen. Han läser musikböckerna både som fakta- och kunskapsinhämtning och som underhållning. Roland köper cirka tio musikböcker om året.

När Roland själv ska recensera läser han den medföljande pressreleasen till skivan han ska skriva om, dessutom brukar han söka information på nätet. Där hittar han nästan alltid något matnyttigt. När han söker info går han nästan alltid in på sajten American Music Guide. Där hittar han information, diskografier samt länkar till andra intressanta sajter.

Recensioner läser han ibland på nätet, dock inte gärna av samma skiva som han själv ska recensera. Han brukar då och då använda sig av Aftonbladets recensionsbank där han läser vad som skrivits om bandet tidigare i den tidningen. Annars är Feber den enda sajt där han regelbundet läsa recensioner.

Lyssning

Det var Rolands syster som spelade den första punkskivan för honom. Om han minns rätt var det något med Sham 69. Men precis som de andra skivor han lånat av systemen: ”var det inte på allvar”. Även om det var den sex år äldre systemen som först gjorde honom medveten om musik så var det först när han hörde ”Häng Gud” med Ebba Grön som musiken tog en central roll i hans liv. Det var en kompis som spelade Ebba Grön för Roland och det var en kompis som förde honom vidare in i punken, kompiserna hade varit i London och köpt skivor.

Alla Rolands pengar gick till skivor. Han och hans kompisar hängde i en bra skivaffär som hette Jays-Jukebox, en affär som hade egen import: ”Där dök det upp mycket skivor som man bara kunde hitta på några andra ställen i Sverige, kanske på Pet Sounds i Stockholm.” Jays-Jukebox tog hem skivor som Roland och hans kompisar frågade efter. De som jobbade i affären hade bra koll på vilka skivor som Roland kunde tänkas gilla och de tipsade gärna. Efter några år kändes punken trång och Roland, som lyssnat på extremt snabb punk i stil med Discharge, började tröttna. Samtidigt gick flera av punkbanden vidare och började låta annorlunda. Clash gick allt längre från punken och Johnny Lydon startade P.I.L. Det här var under Rolands gymnasietid. Han har svårt att förklara exakt varför han övergav punken men säger att smaken utvecklas när man blir äldre.

Roland började lyssna på ”postpunk”. Det första bandet han fastnade för var Killing Joke som han såg på en Lucia Rock på tv. Han började samla på Cure-skivor, vilket han slutat med. Han hittade U2 genom en kompis på gymnasiet och han fastnade för låten ”New Years Day” som han hört på radion.

Innan lumpen hade Roland hört The Smiths och tyckte de var ”skitbra”. Det var i skivaffären Jays-Jukebox, han hörde det engelska bandets första singel. I lumpen fick han nya vänner som lyssnade på samma musik som han och det ledde till att han letade sig vidare; han hittade bland annat Sisters Of Mercy. Han lyssnade nästan uteslutande på engelsk musik. Den amerikanska kom senare.

Under punktiden var Ny Våg ett oerhört viktigt radioprogram för Roland, så viktigt att han nu säger att programledaren Jonas Almqvist är den person som betytt mest för hans musiksmak. Efter Ny Våg, gick Roland vidare och lyssnade på Lilla Bommen sedan Bommen som hjälpte honom att hitta ny musik efter punken. Idag lyssnar Roland sällan på radio, men om han lyssnar är det på Musikjournalen Pop som han tycker är ett bra program gjort av kunniga personer. Hemma lyssnar han gärna på P1, han tycker att det kan bli lite för mycket musik på jobbet och då är det skönt att lyssna på något annat hemma. Han känner inte att han behöver lyssna mer på radio än han gör.

Den första skivan Roland köpte var Ebba Gröns ”We’re Only In It For the Drugs” eller Sex Pistols ”Never Mind The Bollocks”. Under uppväxten köpte han skivor på Jays-Jukebox i Västerås. Dessutom åkte han till Stockholm och köpte skivor på Pet Sounds, Gamla Stans Skivhandel och Woolfies. Roland åkte också på en del skivmässor och letade skivor.

Idag köper han skivor för uppskattningsvis 10-15 000 kronor om året. Han tror inte han skulle ha köpt lika mycket skivor om han inte jobbat med det han gör men han hade definitivt köpt en hel del skivor. Mest skivor köper Roland på nätet, han beställer från Ginza och ibland från HMV i England. Från Ginza beställer han mest retroskivor och från HMV är det sådant han inte får tag på i Sverige. Det andra får han sig tillskickat till tidningen.

Skivbolagen skickar skivor till tidningen och Roland är den som fördelar skivorna mellan tidningens recensenter: ”Det faller sig ofta väldigt naturligt vem som ska ha vilken skiva.”

Ibland måste Roland ”slå lite” med Mikael Pihlblad om någon skiva och ibland måste han ”offra” sig och ta någon skiva han egentligen inte känner för att lyssna på. Roland har svårt för ”Cheiron-pop” men han avfärdar ingen musik längre, som han gjorde förr: ”Man blir nog friare ju mer musik man lyssnar på.” Idag köper Roland exempelvis både Edith Piaff-skivor och jazz-skivor, det skulle han aldrig gjort förr. Piaff har han hittat genom en kompis i Lund och jazzen främst genom referenser hos andra artister.

Roland säljer aldrig av med skivor. Han behåller dem som ett "referensbibliotek". Han säger att musiken också är fakta och att olika skivor kan behövas plockas fram någon gång. Däremot köper inte Roland skivor för att de kan vara bra att ha. Han tycker att skivorna måste ha någon "relevans", det vill säga att han ska gilla musiken eller möjligen att något band han gillar ska ha nämnt skivan som inspiration.

Under uppväxten såg Roland många konserter, både i Västerås, Köping, Uppsala och ibland i Stockholm. Idag ser han kanske tio om året, mest då med band han redan hört. Nya band kanske han kollar in på festivaler.

Sociala sfären

Roland beskriver sina föräldrar som helt ointresserade av musik. Däremot lyssnade syrran en del på skivor och i kompisskaran var det musik man pratade. Det var musiken som höll ihop kompisarna:

"Ju längre vi kom från varandra musikaliskt desto längre ifrån varandra kom vi också personligt så det går att se ganska tydligt hur man identifierar sig med det man lyssnar på." Roland har kvar en av sina gamla vänner från Västerås men det är inte musiken som håller dem samman längre.

Roland var aktiv i en musikförening som anordnade konserter: "I början var det 25-30 personer som var aktiva och vi hade konsert varje helg. Det var allt från lokalband till stora svenska punk- och new wave-band." Han var med i föreningen till det att han gick ut gymnasiet och en kort period efter lumpen, men då var föreningen mindre aktiv. Han har svårt att riktigt se vem som påverkade vem i det gamla kompisgänget: "Vi styrde nog varandra ganska mycket."

Roland pratar musik med kollegor på andra tidningar och musikredaktioner. Han nämner, Anna Karlsson på P3:s Musikjournalen, Bella Stenberg frilansare och Erik Hammar, också han frilansare. Dessa har han regelbundet skivtipsutbyte med. Dessutom får han bra tips av en kille som brukar hoppa in för honom på NT: "Han har väldig koll på smalare saker."

Kompisarna i Norrköping pratar han inte så mycket musik med, förutom då i jobbet. Roland tycker det är skönt att inte prata musik hela tiden. Kompisarna han har i Västerås är intresserade av musik men Roland säger att det är mer han som ger dem skivtips än tvärt om. En av vännerna där är dock bra på 60-70-tals musik och det genererar en del bra tips.

TV & film

Roland såg Måndagsbörsen men den musik han gillade fick aldrig vara med. Han tyckte det var lite spännande när listprogram som Bagen dök upp i svensk tv men de spelade ingen musik som Roland gillade. På senare tid har han sett Pop i Fokus och Kvällstoppen men han ser aldrig MTV, han skulle dock vilja se Alternative Nation men det programmet går mitt i natten.

Det händer att Roland köper konsertfilmer men det var nog flera år sedan. Han har någon med David Bowie och någon med Neil Young

Övrigt

Roland spelade tidigt i ett punkband men de var inte så bra. Han insåg att han tycker det är roligare att lyssna på musik än att spela.

Han säger att en bra recension ska ta ställning och förklara varför något är bra eller dåligt. Kritikern ska dessutom förklara lite hur musiken låter och så ska han eller hon ge fakta.

Den bästa skivan genom tiderna är enligt Roland: The Smiths "Queen is dead"

Erik Hellquist

Erik Hellquist jobbar som fotograf på Tranås Tidning som är en del av Smålandstidningen. Dessutom skriver han om musik för tidningen och recenserar de flesta genrer men mest hårdrock.

Erik är född i Ljungby men har sedan femårsåldern bott i Tranås. Hans far, som är före detta urmakare, driver eget verktygsföretag. Hans mamma var hemma så länge barnen var små, nu jobbar hon på kontor.

Hellquist började sin kritikerkarriär redan när han i årskurs nio pryade som fotograf på dåvarande Tranås Posten. Efter sin pry började han arbeta extra för tidningen på helger och kvällar. Redan från början skrev han om musik och utnyttjade tidningen för att få åka på konserter och intervju sina idoler. Något han gjorde av egen drivkraft, det var inget tidningen eftersökte.

Erik läste fyra-årig teknisk linje på gymnasiet och arbetade som industriarbetare i ett år innan han på heltid började jobba som tidningsfotograf.

Intervjun genomfördes på ett konditori i centrala Tranås den 1 mars.

Läsning

Erik köper inte särskilt många musiktidningar och har aldrig gjort. När han var mindre köpte han visserligen Okej och Poster. De böcker han läst har framför allt handlat om Kiss och annan hårdrock, nyligen köpte han en numrerad Kissbok, Kissology för 3000 kronor. Erik säger själv att han är ytlig. Som exempel på det, berättar han att han köpte första numret av tidningen Sonic eftersom en gammal arbetskompis till honom är chefredaktör men att han fortfarande inte orkat läsa ut den.

Lyssning

Under 80-talet genomgick Erik en "traumatisk period". Då skulle man vara antingen synthare eller hårdrockare. Erik gillade hårdrock men även band som Depeche Mode och Howard Jones. Lite skämtsamt säger han att: "tjejerna gillad ju syntharna bättre". Mest berodde hans intresse för synthmusiken på hans bästa kompis Henrik som han umgicks med genom hela grundskolan. Tillsammans gick de med i Scandinavian Music Club och Henrik beställde synthmusik som Erik också lyssande på. Framför allt fastnade Erik för dåvarande Depeche Mode medlemmen Vince Clark och följde hans karriär via band som Yazoo, The Assembly och Erasure.

Erik kommer ihåg precis hur han kom i kontakt med Kiss. Det var när han var nio år och var hemma hos en kompis som hade en några år äldre brorsa som hade ett rum affischerat med Kiss-planscher. Erik tyckte det var "jättecoolt". Han fick sedan också höra Kiss genom sysslingen Martin som hade ett band med dem. Efter att ha tjatat på sin pappa fick Erik Kiss-skivan "Destroyer" i present. Pappa fick även lova att köpa "Alive" på Konsum. "Alive 2" fick han i julklapp av sin farmor. Kiss har sedan dess varit Eriks stora favoriter och han samlar på alla möjliga Kiss-relaterade saker och har till exempel nyss köpt en bootleg med Paul Stanleys föreställning av "Fantomen på Operan" från Toronto.

Eriks skivköpande tog fart i nian då han började skriva för tidningen lite smått. De flesta skivor har han besällt via postorder, till exempel från Ginza och LP-fyndet. Han beställer fortfarande skivor via postorder på nätet. Många av de skivor han får via tidningen ger han bort eftersom det är musik han inte tycker om. Erik har aldrig åkt i väg på resor enkom för att leta skivor men säger att om han är i Göteborg går han till Bengans skivaffär. Erik säger också att han köper en hel del samlings-skivor eftersom det finns så mycket bra och om man "inte har hängt med ordentligt" är det ett bra alternativ.

Upptäckten av Kiss har lett Erik vidare inom hårdrocken men han har inte gått bakåt i historien så mycket. Han har visserligen köpt en del Deep Purple och Led Zeppelin men har inte lyssnat ordentligt. Bruce Springsteen har däremot blivit en favorit, en artist han upptäckte genom en dåvarande granne som var ett stort Springsteen-fan. Erik åkte även, tillsammans med grannen, på Springsteen-konsert i Köpenhamn 1988.

Erik lyssnar nästan aldrig på radio, dels tycker hans arbetskamrater att radion stör och Erik tycker själv att radion blir enförmig i längden. När han var mindre lyssnade han på Lördagsbiten med Bengt Grafström. Erik berättar att det var där han första gången hörde "Dirty Deeds" med AC/DC. Ett viktigt genreprogram var Rock-box med Per Fontander, ett program som spelade mycket hårdrock och hade många intervjuer, Erik spelade ofta in det på band.

Erik har knappt lyssnat på någon "svart" musik. Det är i stort sett begränsat till Michael Jackson. Andra influenser som han inte undersökt vidare är David Bowie, han köpte skivan "Let's dance" och spelade nästan sönder den men han har inte sökt sig vidare eller lyssnat på mer av Bowie. Ytterligare ett exempel är Neil Young. Erik hörde The Missions (ett av hans brorsas favoritband) cover på "Like a hurricane" och köpte ett par Young-skivor men inte mycket mer.

Eriks fru kommer från en musikalisk familj och sjunger i kyrkorkören. Hon har givit Erik en del nya influenser. Hon har även följt med Erik på konserter, till exempel Bad Religion.

Den första stora konserten Erik var på var Kiss på Scandinavium 1983: "den 19 november". Han hade en dålig plats men tyckte ändå att det var en fantastisk upplevelse. Sedan dess har Erik varit på ett par, tre stora konserter per år. Han har dessutom varit trogen besökare på de konserter som anordnats i trakten kring Tranås, nästan oavsett vilka som spelat.

TV & film

När det är något på tv som faller Erik på läppen brukar han spela in på video och spara. Framför allt om det är någon intressant konsert eller dokumentär. Erik berättar bland annat om

Lucia-rockprogrammet 1982 som bestod av en tre timmar lång konsert från Dortmund med band som Ozzy Osbourne, Krokus, Accept, Iron Maiden, Scorpion, JudasPriest och många fler. Erik köpte videoband och spelade in programmet hos en kusin som hade video, sedan lånade han en kompis skrivmaskin för att skriva omslag till banden. Ungefär samma sak gjorde han med Headbangers ball på MTV, han har fortfarande banden kvar. Dessutom har Erik närmare 40 videoband med Kiss och har även köpt en del om andra band. Intressant att nämna är att Erik upptäckte Quiet Riot via Headbangers ball och att JudasPriest-intresset tog fart ordentligt efter Dortmund-konserten.

Sociala sfären

Eriks bror är även hans bästa kompis och de har en del musikaliska beröringspunkter men i övrigt är hans kompisgäng ganska spritt musikaliskt sätt. De personer Erik umgås mest med har han varit tillsammans med under lång tid och flera är dessutom knutna till honom genom släktskap som hans bror och syssling. De diskuterar visserligen musik ibland men det är inte det som är avgörande för deras vänskap.

Övrigt

Erik har aldrig spelat i något band men spelar gitarr till husbehov och fick leva ut sina lustar på sin 30-årsfest då han och brorsan och några kompisar hade konsert- vilket även ledde till ett par officiella spelningar.

Barndomshemmet var inte överdrivet musikaliskt, men Eriks pappa och mamma hade nyckelharpakurser och hans pappa bygger själv nyckelharpor. Dessutom hade pappan en gitarr som Erik spelade lite på.

När det gäller recensioner är det så att Erik tycker att de större tidningar har rätt; de är proffstyckare. Angående sin egen roll säger han: "man får ju inte ta oss för samma som de i Sound Affects eller Per Bjurman till exempel". Erik uttrycker en viss skepsis mot de etablerade kritikernas relation till "branschen". Han menar att när alla känner alla är det lätt att det blir "inne" att tycka en viss sak och han tar hyllandet av Håkan Hellström som ett exempel. Erik tillägger att skivrecensioner inte behöver vara avancerade analyser utan egentligen bara handlar om vad som känns bra. Om kritikerna på Smålandstidningen säger han: "vi är ju inga recensenter nån av oss utan konsumentupplysare, tipsare".

Erik känner ibland att han gärna skulle byta såväl jobb som hemort eftersom Tranås är så litet att: "man klättrar varandra på ryggen". Det är inte så lätt att bryta upp nu när han har familj att försörja. Han kommer alltid att lyssna på musik och alltid fotografera och säger att han egentligen inte behöver tidningen för att göra det.

När Erik ska recensera brukar han ha skivan med sig till jobbet och lyssna i sin CD-walkman. Hemma stänger han in sig i ett rum för att lyssna. Han brukar söka information på internet om det band eller den artist han ska recensera, han läser också de pressblad som kommer med skivan.

Han skriver mest om de skivor han får sig tillskickad, men även om sånt som han begär att få skriva om. Då skickar han förslag till redaktören som för det mesta tillmötesgår Eriks önskningsar. För Erik är det lite problem att nöjesredaktören som sitter i Värnamo också gillar hårdrock och själv skriver om sånt Erik gillar. Det gör att Erik får mycket skivor som han inte

tycker om, till exempel death-metal. Erik säger att eftersom recenserandet är något han gör vid sidan av det vanliga arbetet kan det kännas jobbigt att ta itu med skivor han inte tycker om.

Erik tycker att alla borde ha skivan "Alive" av Kiss.

Magnus Säll

Magnus Säll är frilansskribent. Just nu skriver han endast för Dagens Nyheter. Han recenserar skivor i DN sedan sommaren 2000. Han har ett specialintresse i världs- och folkmusik men skriver även om nästan alla andra typer av populärmusik.

Magnus har skrivit för en rad tidningar bland andra Pop, Base One, Arena, Lira, Aftonbladet och Arbetaren där han också recenserade skivor.

Magnus är uppvuxen utanför och i Falun. Hans pappa är författare och poet men har också jobbat som socialsekreterare. Pappa har dessutom recenserat litteratur i Sörmlands Nyheter. Magnus mamma är läkarsekreterare.

Efter gymnasiet, tvåårig social linje, har Magnus läst vidare på folkhögskola. Han gick en praktisk linje på Vingåker folkhögskola med inriktning på målning, drejning, fotografering och så vidare. Efter det lästa han en humanistisk och estetisk utbildning på folkhögskolan i Mariefred. Magnus har även läst journalistutbildning på folkhögskola, det gjorde han i Jönköping under två år. Han valde där att inrikta sig på skrivande journalistik. Det var under studierna på skolan i Jönköping han började frilansa för Arbetaren.

Magnus har även läst ett år musikvetenskap på Uppsala universitet. Dessutom på börjat en kurs i statsvetenskap på universitetet som han aldrig fullgjort.

Frilansandet har inte alltid varit lika inkomstbringande som nu, utan Magnus har fått jobba heltid på andra jobb för att skriva på helger och kvällar. Efter en längre tids arbetslöshet fick han bidrag för att starta en egen firma. I samband med det tog han kontakt med några av de större svenska tidningarna och fick kontakt med DN som publicerade ett par av hans artiklar. Sedan dess har han skrivit regelbundet för DN och efter det att Magnus svarat på en annons där tidningen sökte nya recensenter på våren 2000 skriver han så gott som varje vecka skivrecensioner i DN.

Magnus Säll intervjuades på en restaurang i centrala Stockholm den 7 mars.

Läsning

Magnus hittar de musikböcker han läser på två sätt. Antingen genom att läsa om dem i någon tidning eller också genom att gå till en bokaffär, framförallt Hedengrens i Sturegallerian eller Akademibokhandeln, för att se vad som kommit in. Magnus brukar passa på att läsa böcker om artister som han ska recensera eller skriva en artikel om. Han läser andra typer av böcker också, så ibland blir det ganska långt mellan de musikinriktade böckerna, men han har läst musikböcker kontinuerligt sedan tonåren i Falun. Han gillar att läsa om musik på ett fördjupat sätt och gillar framförallt böcker som sätter in musiken i nya perspektiv eller där författaren skriver på ett personligt sätt: "de raka faktaböckerna är inte lika roliga."

Magnus har läst en hel del om världsmusik och i samband med utställningen, ”Världens Musik”, som han var med och gjorde under kulturhuvudstadsåret gjorde han mycket research i ämnet.

Det var i Falun, på biblioteket, som Magnus började läsa om musik. Där läste han också musiktidningar och hittade tidningen Schlager som blev den första musiktidningen han köpte. Det var runt 1983. Sedermera började Magnus att prenumerera på den svenska musiktidningen och han säger: ”Det var nog där man fick idén att skriva om musik tror jag. När man läste den och tänkte att det var häftigt.”

Nu läser Magnus varje nummer av de engelska musiktidningarna The Wire och Song Lines, samt den svenska folkmusiktidningen Lira där han själv varit med och skrivit. Han håller koll på musiktidningsutbudet i övrigt genom att ofta gå in i tidningsaffärer och bläddrar i de tidningar han vet att han kan vara intresserad av. Det finns en handfull tidningar han köper mer oregelbundet, han nämner: The Source, Mojo, Jefferson, Folk Roots. Dessa tidningar köper han när de har någon artikel som han vill läsa. Pop var en tidning som Magnus alltid läste så länge den fanns och även Bibel köpte han varje nummer av innan den lades ner.

På DN har man ett tidningsställ men Magnus är osäker på om det finns några musiktidningar där, däremot kan han få hjälp från tidningen med att få fram texter att läsa inför intervjuer och artiklar.

Magnus läser kontinuerligt recensioner i de tidningar som nämnts ovan samt i de svenska kvällstidningarna. Han läser också recensioner i Svenska Dagbladet och givetvis i DN. Kvällstidningarna och DN har han följt under många år.

Magnus är noga med att påpeka att han läser gärna andra tidningar än renodlade musiktidningar. Han tycker att det är viktigt att sätta in musiken i ett sammanhang och hitta nya perspektiv, det är bland annat därför han läser tidningar som Ordfront och Arena.

Nätet använder Magnus målmedvetet för faktasökande. Bland annat använder han sig av en sajt som heter Other Music. Han läser ytterst få recensioner på nätet, då oftast på Feber eller på NME:s nätutgåva. På Feber skriver två av de skribenter Magnus nämner som favorit musikskribenter: Jan Gradvall och Lennart Persson. Magnus vill dessutom framhålla David Toop och Per Wirtén, Ingemar Glanzélius och Greil Marcus som förebilder. För Magnus är det viktigt att läsa om musik, han säger: ” Det här med läsning och sökandet efter kunskap hänger ju ihop. Eftersom det är mitt jobb att skriva om musik så vill jag ju göra det så bra jag någonsin kan. Det har väl med yrkesstolthet att göra tror jag.”

Han tillägger: ” Om man bara lyssnade på nya skivor som kommer och läser recensioner i kvällstidningarna och inget mer då skulle det kännas torftigt på något vis”

Lyssning

Innan Magnus hade hört The Who lyssnade han på allt. Syrrorna spelade Beatles för honom och själv lyssnade han på allt som kom i hans väg, från Dr Hook, till Boney M. Men när The Who dök upp på en tysk tv-show 1981 blev en tolvårig Magnus frälst. Han fick ett favoritband. Eftersom familjen inte hade någon skivspelare gick han och köpte kassetter med gamla Who-skivor, som exempelvis ”Live at Leeds”. Den köpte han i en skivaffär i Falun. I högstadiet gick Magnus in för modstilen och köpte parkas.

Från The Who letade sig Magnus sig vidare till andra 60-talsband, han nämner: Yardbirds, Small Faces, Them, Cream, Jeff Beck Group. Han hade åsikten att allt som var gjort efter 1972 var skit. Magnus var ofta på biblioteket och lyssnade på skivor. Han hade dock inga kompisar som lyssnade på samma musik, men en av hårdrockskompisarna gillade Iggy Pop och The Stooges så där fanns lite samförstånd.

I mitten av 80-talet gick Magnus vidare från den äldre musiken, han började hitta det han beskriver som: ”underground och skrämt” han tog till sig den australiska våg som sköljde över musikverige. Band som Hunters and Collectors, Birthday Party och Modist blev nya favoriter.

Magnus hade en vän som var tio år äldre och den vännen influerade honom att lyssna på Van Morrison, The Band och amerikansk roots-musik. Magnus började att lyssna på blues och soul. Några år tidigare hade folkmusikfestivalen i Falun dragit igång och det öppnade ögonen på Magnus. Han hittade musik som inte var rock men som ändå hade samma energi och uttryck som rocken. Samtidigt blev det lättare att få tag i världsmusikskivor i Sverige. Han hittade en del i Falun och ännu mer i Stockholm dit han flyttade för första gången 1988.

Under uppväxttiden i Falun köpte Magnus skivor i hemstaden och i Stockholm. Han passerade där när han åkte till mamma i Nyköping, föräldrarna var skilda då. I Stockholm handlade Magnus i affärer som Pet Sounds och Gamla Stans Skivhandel. På den tiden skrev Magnus långa listor på vad han skulle köpa, det gör han inte längre men det händer att han skriver upp sådant han läst om och ska leta efter.

Det har hela tiden skiftat hur mycket skivor Magnus har köpt. Främst har det berott på tillgången på pengar. Idag när, han tjänar hyfsat, köper han mer skivor än tidigare och han uppskattar det till tre, fyra i veckan. Tidigare sålde han ofta av med gamla skivor för att ha råd att köpa nya.

Magnus beskriver sig inte som någon skivsamlartyp utan, ”skummar” hellre ett stort fält än går på djupet på ett ställe. Han har aldrig samlat på skivor med någon speciell artist. Han är säker på att han skulle tröttna om han bara lyssnade på en sorts musik, han behöver blandningen av exempelvis rock och världsmusik för att känna sig tillfredställd. Idag försöker han behålla de skivor han vill ha kvar, han ser det som ett bra arkiv, men han säljer fortfarande av med skivor. Han ångrar att han sålde av med sina vinylskivor. Han har dock köpt igen det väsentliga ur den samlingen på CD.

Magnus köper nya skivor, framförallt på Multi Kulti eller på Mega. I bägge affärerna har han bra kontakter som tipsar honom om skivor han skulle kunna gilla. Multi Kulti hjälper dessutom Magnus att beställa speciella skivor som han letar efter. Begagnade skivor letar Magnus på olika ställen men han nämner Skivspåret som en bra jazzaffär och Andra Böcker och Skivor som har bra sortiment av både böcker och skivor; mest jazz och konstmusik. Magnus köper aldrig skivor på nätet och han tankar heller aldrig hem musik från några sajter. Han gör aldrig speciella skivköparresor men försöker alltid köpa skivor när han är utomlands, gärna lokal musik, sådant han inte kan få tag i hemma. Senast var han i Portugal och då köpte han några skivor med portugisiska artister.

Skivflödet från DN är lite ojämnt. Under högsäsong kan han få sådär en 10-15 plattor i veckan medan det under andra perioder inte kommer några alls. DN:s skivkritiker träffas en gång i

veckan för att dela upp skivor och diskutera vem som ska skriva om vad. Dessutom får Magnus ringa själv till skivbolag och be dem skicka skivor som de inte fått iväg till tidningen; det är Magnus van vid sedan sin tid på Arbetaren. Vissa av bolagen skickar skivor direkt hem till honom, men det är ganska få. Det har dock ökat sedan han började skriva för DN.

Magnus säger, när vi pratar om vilken musik han lyssnat mest på under sin uppväxt, att han ogärna delar in musiken i genrer utan hellre ser på den som ett nät av artister som påverkar varandra. Kopplingarna mellan artisterna är intressantare än de genrer de arbetar i. Han säger att det finns vissa skivor man bör ha hört för annars blir mycket annan musik obegriplig men det har inget egenvärde att äga "Blonde on Blonde" med Bob Dylan om man inte gillar den. Man ska skapa sin egen musikkbild av världen: "Dylan har exempelvis inte spelat någon större roll för mig"

Radion har aldrig varit så viktig för Magnus. Han lyssnade under en period på Lilla Bommen, ett program han ogärna missade och som han dessutom spelade in då och då. Annars beskriver han sig som en dålig radiolyssnare och har så alltid varit. Han tänker ofta att han ska bli en bra radiolyssnare men det blir han aldrig så han har givit upp den ambitionen. Det händer att han skriver upp radioprogram han inte vill missa. Nyligen läste Magnus en annons om att Mats Nileskär ska ha ett antal specialprogram om sydafrikansk musik och dem ska han försöka att lyssna på. Det är sådana specialprogram han försöker att lyssna på, livekonserter, intervjuer och reportage är det på radion som tilltalar honom. Det händer att han lyssnar på P3-demo, mest för att han känner killen som har programmet. Han lyssnar någon gång då och då på Klinga i P2 eller P3-rytm. Han säger att han hellre lyssnar på skivor än radion, något som har fått effekten att han har dålig koll på vilken musik som är populär: "Tbland är jag helt borta, det kan kännas lite fånigt att leva i en egen värld på det sättet."

TV & film

Magnus säger att han tycker väldigt lite "musik-tv" är bra. Musikbyrån gillar han dock men missar ofta programmet. Han har också uppskattat Pop i Fokus. Musikspegeln tycker han är ett "skittråkigt" program. På MTV och Z-TV gillar Magnus att kolla in nya hiphopvideos och han säger att de kanalerna är ett bra sätt att hänga med i vad som ligger på listorna; han har precis fått kanalerna där han bor. Han köper inte musikvideos eftersom han inte äger någon video, men han tänker skaffa en.

Magnus brukar försöka se filmer på bio som har musikteeman, nu ska han se "Almost Famous."

Sociala sfären

"Jag har aldrig umgåtts med folk utifrån deras musiksmak, utan det har varit folk jag gillat." Kompisarna har aldrig varit viktiga för Magnus musiksmak. Förutom den gången då en kompis lärde honom att gilla Van Morrison och The Band så har han inte fått någon musiksmak från kompisar.

Magnus pratar musik med sina kontakter på Multi Kulti och Mega och vännen Kalle Tideman som han gjorde utställningen, Världens Musik tillsammans med. Sedan pratas det en del musik på DN-mötena, men mest praktiska ting.

Det händer att han får en del skivtips av vänner, ofta på gamla skivor, men då brukar det vara förenat med att Magnus frågar om någon speciell artist som han vet kompiserna gillar.

Han umgås inte privat med andra musikkritiker.

Övrigt

Magnus har aldrig spelat i band. Han säger att han borde gå på mer konserter. Under uppväxten i Falun fanns det knappt några konserter att gå på. Det hände några gånger att han åkte på konserter i Stockholm. Nu har han börjat recensera konserter i DN, något som han också gjort tidigare i Lira.

Magnus säger att världen bästa skiva genom tiderna nog är "Into the Music" med Van Morrison, eller kanske The Bands andra album som bara heter "The Band".

Mikael Pihlblad

Mikael har jobbat på Norrköpings Tidningar-NT sedan 94-95 och som journalist sedan 1989. Han är idag arbetsmarknadsreporter på NT men skriver även musikrecensioner.

Mikael är uppvuxen i Norrköping. Hans pappa, som jobbade som takläggare, dog när Mikael var tolv år. Hans mamma jobbade som kontorist innan hon pensionerades. Mikael har även en tio år äldre syster.

Mikael började skriva som frilansjournalist när han började på Kulturvetarlinjen i Linköping. Genom att han själv spelade i band kände han igen tjejen som då ansvarade för musiksidan i Folkbladet och attackerade henne på krogen och sa att han kunde göra ett bättre jobb än hon. Efter det att han var klar med utbildningen, han gjorde även praktik på Folkbladet, blev han kvar på tidningen och tog till slut över nöjessidan. 1994 tog han över NT:s nöjessida.

1997 slutade han som nöjesredaktör, det kändes inte inspirerande längre: "har man träffat ett popband har man träffat alla". Istället började han jobba som arbetsmarknadsreporter. Han trivs med det, säger att det känns mera viktigt, en aspekt han saknade mot slutet som nöjesredaktör. Mikael skriver dock fortfarande musikrecensioner: "det ger ju gratis skivor, jag tror att det är det som alla som skriver musikrecension är lockade av". Fast han tror inte att han kommer att hålla på med det i mer än två år till. Mikael känner att han börjar bli gammal och tappa koll: "man kan ju inte hylla Clash i varje recension".

Mikael Pihlblad intervjuades den 14 mars på Norrköping Tidningars lunchrestaurang.

Läsning

Mikael läste inga speciella tidningar när han var mindre. Poster var däremot rolig tack vare alla bilder. Han köpte den framför allt för att samla bilder på Kiss men det var även då som han först såg bilder på punkband. Det ledde till hans stora punkintresse och under en period köpte han framför allt mycket fanzines på resor till Stockholm och England.

Idag läser Mikael regelbundet olika musiktidningar men köper ingen speciell. NT prenumererar på alla svenska musiktidningar och även några av de största engelska: NME, Q, Mojo. De brukar han bläddra i på tidningen.

Under 80-talet läste och prenumererade Mikael på Schlager och läste den även en bit efter det att den blev Slitz: "innan den blev allt för dålig". Han har sparat alla nummer av Schlager och

när han flyttade senast så läste han dem igen och säger att tidningen egentligen var rätt dålig. På 80-talet läste han även NME och Melody maker. I de tidningar han läste förr var det vissa kritiker som han kände hade ungefär samma smak som han själv men att han inte kan nämna några specifika namn.

Lyssning

Mikael säger att det inte fanns något stort musikintresse i hemmet. På senare år har han däremot fått höra att hans mamma turnerade i folkparkerna på 40-talet med en flickgrupp, typ "Göinge-flickorna". Hans tio år äldre syster var Hep Stars-fantast men Mikael minns inte hennes musikintresse direkt.

Mikaels mamma hade fått för sig att han gillade rock, alltså gammal rock, och köpte Bill Haley och samlingsskivor till honom. Han tror att det nog egentligen var hon som gillade skivorna hon köpte till honom och att hon nog blev lite besviken när han kom hem med Nazareth som första egna inköpta skiva. Den första riktigt stora passionen var annars Sweet. Mikael och några kompisar stod hemma och mimade och poserade och låtsades vara medlemmarna i bandet.

Efter Sweet blev Mikael Kiss-fan. Han kom i kontakt med Kiss genom en några år äldre granne. Då blev han fascinerad av både musiken och bilderna av Kiss. Det var då han började läsa Poster och sparade affischerna som han sedan tapeserade rummet med: "Poster måste ha varit sponsrat av Kiss". Mikaels Kiss-intresse nådde sin kulmen med "Alive" och dog helt med "Dynasty" då de enligt honom blev disco. Där emellan hade han hemlighållet sitt Kiss-intresse, det kunde inte visas öppet eftersom han blivit punkare. Punken kom han också i kontakt med via Poster. Sedan började kvällstidningarna skriva om rörelsen och den blev intressant eftersom den innebar att vara lite annorlunda vilket Mikael tyckte var bra.

Första punkskivan han köpte var Damned. Precis som nästan alltid vid den tiden köpte han den på Luxorhörnan i Norrköping: "det var en bra affär när man var liten eftersom de hade rabbatkort, var 10:e plattan var gratis." När Mikael skulle köpa Damned gick han först i två veckor och lyssnade på skivan. Han tyckte omslaget var coolt men var lite konfunderad inför musiken men köpte den ändå till slut. Mikael säger att punken var attraktiv på så sätt att man uttryckte sig som annorlunda och att det var ett socialt patos i texterna. Något som sedan dess alltid har varit viktigt för honom.

Genom punken upptäckte han musik som Stooges, MC5 och började även lyssna lite på SKA. När punken sedan ebbade ut blev han "lite mods" genom The Jam och liknande band. Det ledde i sin tur till att han letade upp deras influenser. Han lyssnade på The Who och musikgenren northern soul. Mikael säger att: "Man har ju alltid fått influenser från recensioner och intervjuer, när idolerna droppar namn vill man ju kolla upp dem".

Mikael var också med i första hiphop-vågen, den intresserade honom, dels för att hade då börjat lyssna lite på funk, något han härleder till sin roll som basist, sedan var hiphopen intressant ur en politisk synvinkel. Det var därför han köpte band som NWA och Public Enemy och säger att han: "var med fram till De La Soul". Han tycker att vissa hiphop-låtar är riktigt bra men att han har svårt att se att han skulle klara av att recensera det.

Musik som aldrig riktigt attraherat Mikael är disco och synthpop, även om han idag erkänner att han kan uppskatta vissa discodängor, något som var helt omöjligt förr. Det gick inte att kombinera med hans rötter i punkmusiken.

Mikael åkte på mycket konserter och säger till exempel att han måste ha sett Ebba Grön minst tio gånger på olika ställen i Sverige. Första gången var i alla fall i folkparken i Norrköping där han även köpte sina första Ebba Grön-plattor. Folkparken var på den tiden en bra konsertplats för såväl etablerade som lokala band. Mikael har även varit på flera Roskilde-festivaler under 80-talet. Han har varit på Hultsfred tio år i rad men säger att det var i jobbet och: ”inte riktigt samma sak”.

En av hans största konsertupplevelser fick han 1981 när han 15 år gammal såg The Clash på ”Hovet”. Han har sett dem ett par gånger till men då utan Mick Jones: ”inte riktiga Clash”. Mikael samlar på Clash skivor och har även börjat köpa det mesta igen på CD. Han har dessutom köpt vissa Clash-relaterade saker som böcker, videos och skivor där några av medlemmarna medverkar. Mikael påpekar dock att han inte köper en skiva för en låt om allt det andra är helt menlost. Däremot köper han Joe Strummers soloplattor hur dåliga de än är.

Redan i unga år började han söka sig utanför Norrköping för att få tag i det han saknade hemma, både vad gäller skivor och konserter. Han åkte bland annat till Stockholm för att handla skivor där Gamla Stans Skivhandel var ett familjärt ställe..

Idag köper han inte så mycket skivor längre, under de senaste tio åren har han fått skivor i jobbet och har bara köpt enstaka skivor. Mikael har cirka 800 vinyl, som han förvarar på landet, och ungefär lika många CD-skivor. Idag har han börjat sälja av med de CD-skivor: ”som har fått eller skulle få mindre än 3 i betyg”.

Mikael har aldrig varit någon stor radiolyssnare. Han lyssnade på Svensktoppen när han var liten och framhåller Nya Vågen med Jonas Almqvist som en viktig inspirationsskälla i ungdomsåren men har utöver det inte några speciella radiominnen. Han säger att radion var dålig på den tiden,: ”jag vet inte vad för slags musik de spelade då, om de hade spelat en Ebba Grön låt på radio så var det ju något man pratade om i skolan”.

Sociala sfären

Under somrarna på gymnasiet åkte han och några kompisar tre år i rad på semester till London för att köpa skivor, fanzines och gå på konserter dygnet runt. Det var en kick, framför allt var det kul att ta del av sånt man inte kände till.

Övrigt

Började spela i band i åttan, tillsammans med några kompisar som han kände ytligt. De saknade en basist och Mikael skaffade sig därför en bas och har spelat det sedan dess. Två av killarna i det första bandet (Migrän) var sedan även med i hans band ”23 till” som fanns mellan 1985 - 97 och med vilka han har gett ut flera skivor och gjort många konserter. Under den tiden var musiken allt utanför arbetet. Efter ”23 till” har Mikael spelat sporadiskt med andra band men inte alls med samma ambition.

Mikael tycker att alla borde äga ”London Calling” av The Clash.

Kapitel 4 - Vari vi analyserar vårt insamlade material

Vi har inte för avsikt att se de intervjuade som en homogen, representativ skivkritikergrupp, utan ser snarare varje individ som en aktör bland många på det fält där de rör sig. De skillnader och likheter i navigation som denna analys blottlägger är intressanta som skillnader och likheter mellan aktörer på ett fält; inte som skillnader och likheter inom en representativ grupp. De intervjuade är alla exempel på vilket kulturellt kapital som behövs för att man ska ta en position och sedan behålla den positionen som skivkritiker i några svenska morgontidningar. Det är genom de insatser och det kapital som exemplifieras här vi kan säga något om skivkritikerfältets autonomi och egentliga existens.

De musikaliska navigationssätten varierar på flera sätt mellan de olika kritikerna, men det är också så att navigationssätten har skiftat för varje enskild aktör i olika skeden av livet. Det finns därför ingen möjlighet att göra en entydig av varje persons navigation. Det viktiga här är istället att utifrån exempel och preciseringar försöka se de möjligheter som finns för den navigation och det kapitalsamlade varje aktör använder och har använt.

Den icke-medierade navigationen

Den icke-medierade navigationen är, vilket vi tidigare preciserat, den navigation som sker i mötet mellan två människor. I de intervjuade skivkritikernas fall handlar det främst om att omsätta socialt kapital till kulturellt kapital; att genom sina vänner och kontakter utöka det kulturella kapitalet och genom sin icke-medierade navigation hitta nya artister och utveckla musiksmaken.

Hos flera av de intervjuade har den icke-medierade navigationen en intim koppling till en yngre ålder och givetvis också till de sociala sammanhang aktörerna ingått i under denna ålder. Det syns tydligast hos Roland Klinga som under skolåldern ingick i ett sällskap där musiksmaken och musikintresset var gemensam nämnare. Roland och hans vänner såg och ordnade konserter ihop, de hängde i skivaffärer tillsammans och de pratade nästan alltid musik. Varför gänget gled isär när musiksmaken inte längre sammanföll finns nog fler svar på, men tydligt är att just denna icke-medierade navigation hade spelat ut sin viktiga roll. Roland hittade nya vänner i lumpen och den icke-medierade navigationen fick ny fart och nya ansikten.

Efter lumpen blir den icke-medierade navigationen allt mindre viktig för Roland. Han nämner bara någon enstaka vän med inflytande på hans musikaliska utveckling. Idag konstaterar han att det är i jobbet som nöjesredaktör han pratar musik och samtidigt slår han fast att det är skönt att inte prata för mycket musik på fritiden.

Skolan och militärtjänsten framstår som två sociala sammanhang utmärkt lämpade för icke-medierad navigation. Även hos Maria Honkanen går det att tydligt se hur skoltiden varit en tid av icke-medierad navigation. Maria berättar att hon och vännerna, under högstadie- och gymnasietiden ofta pratade musik och hitlistor, men att hon sällan pratar musik med sina

vänner idag. Marias sporadiska icke-medierade navigation är idag oftast planlagd: hon tar hjälp av musikkunniga kollegor när hon behöver fakta inför recenserandet av någon skiva.

Mattias Dahlström är intressant i sammanhanget eftersom han är yngst av de intervjuade, 24 år. Han fick tre nya vänner i gymnasiet vilka han fortfarande umgås regelbundet med. Det huvudsakliga gemensamma intresset har hela tiden varit musik, men om Mattias följer flera av de andras exempel kommer musiknavigationen att bli allt mindre viktig i vänskapen med de tre vännerna. Det är inte alls säkert att det blir så, men vilken utvecklingen än blir vore det intressant att följa hur Mattias och hans kompisars vänskap utvecklas.

Jesper Nyström hade litet eller inget alls musikaliskt utbyte av sina vänner i Ljungby. Det var när han började läsa på universitetet som han hittade till det icke-medierade navigationssättet. Han beskriver hur han hittar Dinosaur Jr genom vänner i Lund och hur detta band sedan dess varit ett favoritband och lett Jesper vidare till att göra ytterligare musikaliska upptäckter.

Jespers icke-medierade navigation under studenttiden ger ett tydligt exempel på den icke-medierade navigationens huvudfunktion. Den är framförallt användbar som vägvisare eller ögonöppnare. Oavsett om den är planlagd eller planlös tar den icke-medierade navigationen ofta form av skivtips eller artistrekommendationer. Det finns i intervjuerna flertalet exempel på den icke-medierade navigationens ögonöppnande funktion: Rolands upptäckt av The Smiths i en skivaffär i Västerås, Eriks upptäckt av Kiss genom en kompis brorsa, Magnus upptäckt av Van Morrison och The Band, genom en äldre vän, Marias skivtipsutbyte med kollegorna på Smålandsposten och så vidare. Däremot lämpar sig den icke-medierade navigationen inte till fördjupning. Den framhålls inte av någon av de intervjuade som något användbart tillvägagångssätt för kunskapsinhämtning, detta får följer på det kapital den icke-medierade navigationen genererar.

Den icke-medierade navigationen är inte, för någon av de intervjuade, en källa till kulturellt kapital i form av kunskap om rockhistorien utan, som exemplen ovan visar, främst ett sätt att ta sig vidare i en pågående smakutveckling. Framför allt är den icke-medierade navigationen knuten till en tid i livet då den sociala situationen är som mest gynnsam för den typen av navigation; till exempel under skoltiden eller i samband med universitetsstudier. Det är främst då de intervjuade använt sitt sociala kapital för att med hjälp av detta navigera vidare på musikfältet.

Varför de intervjuade idag inte ser den icke-medierade navigationen som särskilt viktig kan ha flera orsaker.

En möjlig orsak skulle kunna vara att det sociala kapitalet inte längre går att omforma till kulturellt kapital, vännerna och kontakterna har inte mer att bidra med, recensenten har tömt omgivningen på intressant information och kunskap.

Flera av kritikerna säger sig dock ha utbyte av de kontakter och vänner de har. Men förutom Mattias har ingen av de intervjuade idag en nära vänskap i huvudsak byggd på ett musikintresse. Möjligen är Roland ett undantag då han säger sig ha svårt att göra skillnad mellan kollegor och vänner. Eftersom han regelbundet pratar med frilansande recensenter, har den kontakten i flera fall växt till en vänskap, men de är inte en del av hans närmaste vänskrets.

Magnus säger att han inte väljer vänner utifrån musiksmak utan att han blir vän med människor han gillar. Han och Mattias är de enda två som använder sig av kontakter i

skivaffärer för att navigera. Magnus är stamkund hos Multi Kult, en affär specialiserad på världsmusik, och på Mega. På båda ställena har han bra kontakter i personalen, kontakter som leder Magnus fram till ny musik och som hjälper honom att beställa skivor han letar efter. Mattias navigerar mer planlöst i sitt förhållande till skivaffärerna. Han går gärna till Andreas Skivor eller Pitch Controle för han vet att han har kompisar där; han känner de som jobbar i affärerna och flera av hans vänner handlar skivor på de ställena. På Andreas Skivor rekommenderar ofta personalen skivor, men Mattias säger att han har en annan smak än de som jobbar där så han köper sällan de skivor personalen plockar fram.

Man skulle kunna tro att de tre kritikerna på Smålandstidningen, Jesper, Maria och Erik, försöker utnyttja sitt sociala kapital på ett mer aktivt planlagt sätt, eftersom de medierade navigationssätten är något mer begränsade där de bor. Så är inte fallet. Varför är svårt att säga. Det skulle kunna vara att även deras möjligheter till icke-medierad navigation är begränsade. En annan orsak kan vara att insatserna för att ytterligare förbättra sitt kulturella kapital på det sättet är allt för stora, kanske känner de att de inte behöver jobba för att förbättra sitt kulturella kapital, ingen ställer det kravet på dem. Detta är något som både Erik och Jesper antyder när de konstaterar, var och en för sig, att deras roll skiljer sig märkbart från de stora morgon- och dagstidningarnas kritiker. Båda säger att de ser sig själva mer som konsumentupplysare än ”riktiga” rockkritiker.

Den medierade navigationen

Tillgången till mediala navigationssätt är intressant att jämföra, framförallt, mellan DN-recensenterna Magnus och Mattias, och de tre som skriver för Smålandstidningen.

Förutom att alltid köpa tidningarna Wire, Song Lines och Lira navigerar Magnus planlöst fram till de tidningar han köper. Han gör det genom att ofta gå in i någon tidningsaffär och där kolla vad de nya numren av de utländska musiktidningarna har för innehåll. Han gör på liknande sätt med musikböcker då han regelbundet går till Hedengrens Bokhandel och Akademibokhandeln. Mattias berättar om ett liknande navigationssätt. För Erik, Jesper eller Maria är det sättet att navigera helt uteslutet. Jesper berättar att det inte finns några utländska musiktidningar att tillgå i Eksjö. När han var yngre gick han till biblioteket i Ljungby och läste engelska musiktidningar. Även under studietiden i Lund läste han utländska musiktidningar på biblioteket, idag läser han ingen utländsk musikpress alls, kanske mest på grund av den dåliga tillgången.

Erik och Maria läser överhuvudtaget ingen utländsk musikpress. Erik köpte den amerikanska tidningen Circus under en period, men annars har varken han eller Maria intresserat sig för de utländska tidningarna. I deras fall handlar det inte om att tillgången förhindrar läsandet det är snarare så att de inte är intresserade av det navigationssättet. Vilket kanske överraskar i jämförelse med de andra recensenterna som alla läst utländsk musikpress aktivt och använt det som ett viktigt medierat navigationssätt, både i fördjupande syfte och som vägledning mot ny musik. Allra aktivast i läsandet av musiktidningar är Mattias, Magnus och Roland vilket antingen avspeglar sig på, eller kommer sig av, deras plats på fältet.

Roland säger att han känner att det ligger i hans roll som nöjesredaktör att läsa musikpressen och på så sätt hänga med i vad som händer. Vi vet inte om han skulle läsa de tidningar han gör om han inte varit nöjesredaktör på NT, men helt klart känner han en press på sig att motivera den plats han har på fältet; nöjesredaktör för en av Sveriges större morgontidningar. Han

försöker leva upp till sitt habitus och bibehålla, eller investera ytterligare i sitt kulturella kapital, detta gör han bland annat genom att läsa tidningar som Uncut, NME, Sonic med flera.

Magnus säger att det skulle kännas torftigt om han bara lyssnade på skivor och läste kvällstidningarnas recensioner. Han kopplar fördjupningen genom läsning till sin yrkes stolthet som recensent och musiksribent. Den kopplingen avslöjar att Magnus habitus kräver en medierad navigation i form av läsning. Extra intressant blir detta när man jämför med Jesper och Eriks konstateranden att de inte är riktiga recensenter. Även om både Jesper och Erik har läst musiktidningar och alltså läser den svenska tidningen Sonic är det knappast så att deras habitus kräver detta, deras kulturella kapital räcker för att fylla yrkesrollen som "konsumentupplysande" skribenter.

Maria uttalar ingen specifik recensentroll, men att hon inte läser några musiktidningar alls tyder på att hon uppfattar att det inte krävs av henne för att fylla recensensrollen. Hon läser om musik i DN, kvällstidningarna och ett antal lokaltidningar. Hennes habitus kräver ingen annan läsning och hon känner inget behov av att förvärva mer kulturellt kapital på detta sätt än det hon får genom ovan nämnda tidningar.

Flera av recensenterna läste tidningen Pop innan den lades ner och flera nämner namn från den tidningen då de ska ta ut favoritskribenter, bland annat nämns Jan Gradvall, Andres Lokko och Lennart Persson som förebilder av flera av de intervjuade recensenterna. Ett troligt tecken på att skriva för specialtidningar ger ett symboliskt kapital som recensenter i morgontidningar värderar högt.

Roland, Magnus och Mattias nämner alla tre även utländska favoritskribenter. Roland, framhåller Lester Bangs, Magnus säger David Toop och Mattias nämner Barney Hoskyns. Roland, Magnus och Mattias habitus har byggts av mer än bara svenska förebilder och genom navigationen via de utländska skribenterna får de tre recensenterna tillgång till ett kulturellt kapital som de inte kan få genom att endast läsa svenska tidningar och böcker.

Maria är den ende av de intervjuade som bedriver sin huvudsakliga navigation genom att lyssna på radio. Hennes radiolyssnade är ett tydligt exempel på planlös medierad navigation; hon låter radion stå på i hemmet för att få ett flöde av musik. Hon hör musik som hon ibland kollar upp närmare och köper på skiva, nyligen en samling med Billy Idol. Maria har haft radion som navigationssätt under hela sin uppväxt och har ett naturligt förhållande till radiolyssnandet, något de flesta andra av recensenterna saknar. Magnus kallar sig en dålig radiolyssnare och då han lyssnar blir det nästan uteslutande på program om specifika ämnen. Han är inte alls intresserad av musikflödet utan är planlagd i sin radionavigation. Just för tillfället lyssnar han gärna på Mats Nileskärs programserie om den Sydafrikanska musiken.

Mikael lyssnade under en period på Ny Våg precis som Roland och båda framhåller programledaren Jonas Almqvist som viktig för deras tidiga musikaliska navigation, men ingen av dem lyssnar idag särskilt aktivt på radion. Även Erik hade förr ett favoritprogram, Rock Box, men lyssnar inte heller han idag särskilt mycket på radio. Mattias är planlagd i sitt radiolyssnande, han brukar sätta på radion för att hör vad Musikjournalen handlar om och är det något han vill höra, lyssnar han. Ofta blir det någon radiotimme per kväll.

Maria är den enda som använder radion på ett planlöst sätt, de andra är antingen planlagda i sin radionavigation eller så bryr de sig inte alls om det navigationssättet. Skillnaden mellan Maria och de båda DN-kritikerna är slående. Maria beklagar att hon inte hinner lyssna på P3:s

kvällsprogram lite oftare, de program med speciell inriktning på artistintervjuer och reportage; de enda program som Mattias och Magnus säger sig ha intresse av. De söker fördjupning medan Maria söker nya impulser. Magnus konstaterar att hans navigation gör att han lever i en egen värld och att han inte alls har koll på det som är populärt och spelas på radion eller ligger på listorna. Radion får i Magnus fall en låg prioritet då den musikaliskt inte passar in eller fyller någon funktion i den värld han säger sig leva i.

Radion betyder överraskande lite för majoriteten av de intervjuade recensenterna . Kanske kan det bero på att den fördjupande navigationen snarare sker genom läsning av böcker och tidningar, i den mån den sker alls. Tillgången till ny musik har kritikerna naturligt genom det skivflöde som tidningen står för. Detta innebär att de, i genomsnitt, måste lyssna igenom flera skivor i veckan för att kunna orientera sig i syfte att recensera skivorna. Lagg där till egna skivinköp och tiden för radiolyssnande ser med ens ganska knapp ut.

Alla de intervjuade har svårt att svara på hur många skivor de får att recensera och hur många de köper. Delvis beror det på att tillflödet av skivor är ojämnt under ett år, under vår och höst släpps det fler skivor och då blir det mer skivor till kritikerna.

Om man ska försöka att se något mönster i skivköpandet är det återigen Mattias, Magnus och Roland som lägger ner mest energi och pengar på denna typ av navigation. De har utan jämförelse de högsta skivköparbudgeterna och de köper regelbundet skivor på ett sätt som andra inte gör. Kanske beroende på att deras övriga navigation är djupare och bredare. Det är genom läsningen av böcker och tidningar de hittar mycket av de skivor de köper. Roland säger bland annat, att han ofta får skivtips genom att läsa vad artister han redan gillar säger sig hämta sin inspiration ifrån.

Mikael säger att han helt slutat köpa skivor, detta skedde i samband med att han började recensera, han får de skivor han behöver genom tidningen. Maria uppskattar att hon köper ett par skivor i månaden. Jesper säger sig köpa ungefär lika mycket skivor som innan han började recensera, vilket är intressant då det i realiteten betyder att hans skivnavigation har ökat i omfång. Själv trodde Jesper att hans skivköpande skulle avta när han började få skivor gratis och att skivrecenserandet skulle innebära att han skulle tröttna på skivlyssnandet, men i själva verket har resultatet blivit det motsatta. Jesper har ökat sin skivnavigation och han säger att han vidgat sitt smakfält genom att recensera skivor och att det leder till att han köper skivor han inte skulle köpa annars.

Jespers ökade skivköpande och Rolands sammankoppling mellan läsande och skivköpande är två av flera tydliga indikationer på att olika navigationssätt hänger ihop. En ökad musikköps- eller musiktidnings läsning ger en ökad skivnavigation. Mikael är ett exempel på att det resonemanget även fungerar bakvänt. Han har nästan helt slutat läsa musiktidningar och han har definitivt slutat köpa skivor.

Det problem Jesper brottas med är detsamma som när det gäller musiktidningar; utbudet i Eksjö är nästan obefintligt. Eksjö har ingen skivaffär, istället beställer Jesper skivor på nätet och köper när han besöker större städer. Även Roland, Maria och Erik beställer skivor på nätet.

I övrigt är nätet, för alla, främst en faktakälla i samband med recenserande. Nätet används främst då kritikerna saknar nödvändig kunskap om någon artist de ska recensera. Ingen laddar hem musik från nätet och ingen nämner nätet som en riktigt viktig navigationsväg. Roland

läser sajten "Feber" där några av hans favoritskribenter recenserar skivor, det gör även Mattias, Jesper och Magnus. Men nätet har inte ersatt någon av de övriga navigationsvägarna utan är snarare ett komplement som oftast används vid behov av snabba fakta om specifika skivor.

Erik har, av de intervjuade, använt sig mest av tv som navigationsmedel. Han har hittat flera favoritband genom tv. På MTV såg han förr kontinuerligt hårdrocksprogrammet Headbangers Ball och där fastnade han bland annat för bandet Quiet Riot. På den svenska televisionens Lucia Rock hittade han Judas Priest.

Just Lucia Rocken har haft ögonöppnande effekt för både Magnus och Roland. Magnus såg The Who och förstod att rockmusiken var något för honom. Roland hittade Killing Joke och började lyssna på musik som inte sorteras in under punkgenren. Mattias såg på MTV:s hiphop-program, Yo! MTV Raps, nästan varje dag när han gick på högskolan men har slutat titta kontinuerligt på MTV. Alla dessa exempel går att sortera in under den navigation som snarare går ut på att få nya intryck och att bli tipsad om ny musik än att fördjupa sin rockhistoriska kunskap.

De flesta av recensenterna har sett SVT:s musikprogram under uppväxten och alla ser då och då det nuvarande rockprogrammet Musikbyrå. Åsikterna går isär om programmets kvalitet, men ingen säger att de alltid ser programmet och av det kan man dra slutsatsen att programmet inte är viktigt ur navigationssynpunkt eller som kapitalinvestering för de intervjuade .

KAPITEL 5 – Vari vi diskuterar vår analys och undersökning

Fältets autonomi

Det vi i första hand måste utgå ifrån när vi diskuterar våra resultat är undersökningens begränsningar. Våra intervjuer har utformats för att fånga en specifik del av några rockkritikers kulturella navigation, den som sker på rockkritikerfältet. Man kan, för att tala med Bourdieus termer, säga att vi har undersökt hur mycket rockkritikerna har behövt investera i rockmusikfältet och vilket eget kulturellt kapital de har. Vi har tidigare påpekat hur intimt sammanlänkande Bourdieus begrepp är med varandra. Genom att kartlägga aktörernas navigation och ta reda på omfattningen av deras investeringar i musikfältet får vi en uppfattning om deras specifika kapital. Vi når däremot inte så långt att vi kan ringa in aktörernas habitus; för att göra det räcker det inte med att undersöka kritikernas kulturella kapital utan vi skulle behöva kartlägga varje kritikers totala mängd av alla de kapital sorter som Bourdieu definierat.

När vi redovisat aktörernas investeringar har vi utgått från att kritikernas navigation går ut på att öka sitt kulturella kapital. Det blottlägger en svaghet i undersökningen såväl i relation till vårt eget resonemang som Bourdieus teorier. Förenklat är Bourdieus inställning att all kapitalinsamling sker utifrån människornas medvetna eller omedvetna önskan att befästa och förbättra sin egen position. Draget till sin spets innebär det att all slags kulturell navigation sker för att varje aktör vill öka sitt kulturella kapital och därmed stärka sin position på ett

specifikt fält. Bourdieus sätt att se på drivkraften bakom olika aktörers ackumulering av kapital har kritiserats för att vara både cynisk och deterministisk⁴².

När vi i vår analys glider från att kartlägga HUR kritikerna navigerar till att diskutera kritikernas ackumulering av kapital hamnar vi oundvikligen i en diskussion som även inkluderar VARFÖR de navigerar som de gör. Den diskussionen, komplett utförd, för oss in på ett resonemang som kräver att vi kan reda ut de intervjuade rockkritikernas habitus och fält; precis det som vi tidigare påpekat är en omöjlighet, enbart baserat på vår begränsade undersökning. Det vi däremot kan göra är att uttala oss om hur autonomt fältet är utifrån den navigation och det kapital vi har kartlagt hos de olika kritikerna.

Rollen som rockkritiker är uppbyggd av två huvuddelar: musikdelen och skrivanddelen. Den insats av kapitalinsamling som varje kritiker måste göra i dessa båda områden är tydliga tecken på hur autonomt fältet är. I vår undersökning är de insatser respektive kritiker gjort och gör högst varierande; en indikation på svag autonomi. Ett starkt autonomt fält kan nämligen inte innefatta så stora insatsskillnader som uppvisas mellan exempelvis Magnus och Maria.

Alla intervjuade, utom Erik, har utbildat sig i syfte att bli journalister eller skribenter och de flesta har gjort det innan de började skriva om musik. Maria, Jesper och Roland var exempelvis redan anställda som journalister innan de började skriva rockkritik. Deras stilistiska kunskap var bevisad och tidningen bedömde även deras musikaliska förkunskap som tillräcklig. Exakt var gränsen går för hur mycket musikalisk förkunskap en person behöver för att kliva in i en kritikerroll är svårt att avgöra. I vilket fall verkar det vara möjligt att uppväga en mindre insats i endera musik eller skrivdelen med en mer omfattande insats i den andra. Ytterligare ett exempel på att fältets autonomi är svag.

När rockkritikerfältet uppvisar en svag autonomi underminerar det indirekt kritikernas auktoritet. Den roll som länk mellan producenter och konsumenter vilken Toynbee⁴³ och Viscovi & Ströberg⁴⁴ tillskriver rockkritikerna, riskerar att upplösas helt eftersom rockkritikerna inte kan ses som enhetlig kår. Till allt för stor del lyder fältet under andra regler än de för fältet specifika. Kritikerna drivs INTE av en önskan att bli erkända av kritikerfältet. Det som enligt Broady⁴⁵ är en avgörande faktor för ett fälts autonomitet. Troligen är rockkritikerfältet en underordnad del av ett annat mer autonomt fält. Vilket fält är svårt att säga utifrån denna undersökning, men kanske är rockmusikfältet automatiskt nog att bilda ett eget fält, i så fall bör rockkritikerna placeras in på det fältet.

En avgörande faktor för rockkritikernas varierande investeringar i det kulturella kapitalet, kan vara den auktorisering som de får genom tidningen. Tidningen besitter själva ett kulturellt kapital i relation till sin läsekrets och rockkritikerna blir en del av kapitalet. I många fall tolkas nog skivrecensionerna som att, till exempel, ”NT skriver att...”, inte att ”Mikael Pihlblad tycker att...”.

Det är tidningen som avgör vem som inträder i rockkritikerrollen, avgörande för tidningen bör vara att aktören i sin roll som rockkritiker inte underminerar tidningens kulturella kapital och med det dess status och rykte.

⁴² Broady, D (red.) (1998), sid 176-177 samt Bjurström, E (1997), sid 201

⁴³ Toynbee, J (1993)

⁴⁴ Viscovi & Ströberg (1991)

⁴⁵ Broady, D (1998)

Aktörernas kapital

Det är symptomatiskt att de personer som idag gör störst insats i fältet är Roland, Magnus och Mattias. De tre som har rockkritik som huvudsyssla i sitt arbete. Framför allt är det intressant att se de stora insatser som Magnus och Mattias gör. De skriver för Sveriges största dagstidning, en tidning som dessutom läses av flera av de övriga kritikerna. Mot den bakgrunden kan man undra om Magnus och Mattias investering och navigation är en förutsättning för att få skriva på DN och om jobbet gör det nödvändigt, eller intressant, att fortsätta kultivera den investeringen. I våra ögon är det så.

Roland är i en liknande position. Han hade en lång och målinriktad navigation bakom sig redan innan han blev nöjesredaktör. Det bör ha varit en avgörande faktor till att han överhuvudtaget fick jobbet. Roland beskriver också hur hans navigation har intensifierats och breddats i och med att han tillträdde som nöjesredaktör.

Roland, Mattias och Magnus erhåller dessutom en slags dubbel vinst genom sin omfattande läsning av musiktidningar och musikböcker. I och med att de är skrivande rockkritiker är deras läsning givande på mer än ett sätt. De erhåller kulturellt kapital inom båda av rockkritikens huvuddelar; musikdelen och skrivandelen. De kultiverar sitt musikkunnade liksom sin språkanvändning. Det är, på mer än ett sätt, tydligt att den här trion har mest kulturellt kapital och därmed innehar mer centrala positioner på fältet. Enligt Bourdieu väljer man varor exempelvis tidningar, böcker och filmer vilka motsvarar den egna positionen på fältet⁴⁶. Trion Roland, Magnus och Mattias är de enda som regelbundet läser utländska musiktidskrifter och nämner utländska rockkritiker som förebilder. Det är således ett starkt tecken på ett mer omfattande kulturellt kapital än de andra intervjuade som inte framhåller några utländska förebilder.

Det är inte konstigt att läsandet av tidningar, böcker och så vidare har en avgörande effekt på det kulturella kapitalet. Vi lever i ett samhälle som, enligt tradition, fokuserar på textbaserad kunskaps spridning. När det gäller ett ämne som musik är det dock märkligt att medier som radio och tv, vilka kan reproducera musik, inte har ett större inflytande på navigationen. Tidningar och böcker har naturligtvis den fördelen att man kan läsa dem när och var man vill men även utbudet verkar vara avgörande. Varken tv eller radio kan erbjuda den stimulans som rockkritiker med högre kulturellt kapital kräver eller behöver. Radion borde kunna vara ett mer intressant alternativ. Programtiden i radio är full av musik och P3 erbjuder en rad genreprogram som exempelvis, "P3-soul". Flertalet kritiker nämner visserligen en rad genreprogram i sina intervjuer men det är nästan uteslutande program de lyssnade på i tonåren eller ännu lägre åldrar. Antagligen ratas radio och tv av bekvämlighet, i kombination med att dessa medier erbjuder en alltför grund kunskapskälla. Undantaget är Maria, i hennes fall är radion det prioriterade navigationssättet. Hon tycker det är bekvämt att ha radion på i bakgrunden och får på så sätt det kulturella kapital hon är ute efter. Hon navigerar genom nya lyssningsupplevelser och nya låtar.

Marias navigation leder oss in på en annan aspekt av rockkritikerrollen; relationen till läsarna. En aspekt som vi egentligen inte har undersökt men som är värd att kort diskutera eftersom kritikerna vid Smålandstidningen omdefinierar sin kritikerroll till konsumentupplysare. Med den definitionen är Marias navigation tillräcklig, den kan till och med vara en tillgång när hon ska relatera till Smålandstidningens läsare. Jesper säger till exempel att de, kritikerna på Smålandstidningen, inte får skriva över huvudet på läsaren allt för mycket. För Jesper betyder

⁴⁶ Bourdieu, Pierre (1989) *Distinction – a social critique of the judgement of taste*, London: Routledge, sid 232

det antagligen att hans behov och lust att investera ytterligare i fältet inte stimuleras. Han gör och har gjort en relativ stor insats men kunskapssökandet skulle säkerligen intensifieras om Jesper hamnade i samma situation som Roland eller någon av DN-kritikerna.

Kritikernas relation till och krav från läsare och arbetsgivare vore intressant att diskutera och undersöka vidare men precis som många andra aspekter, exempelvis kritikernas språk och sociala bakgrund, är det inget vi kommer åt i den här undersökningen. Det är frågor man kan angripa utifrån det vi har berört i den här uppsatsen.

Slutligen finns det aspekter av vårt användande av navigationsbegreppen som behöver diskuteras. Våra begrepp är, vilket vi diskuterade i kapitel 2, baserade på Appadurais scapes-begrepp. Appadurai har där inkluderat underkategorierna "technoscapes" och "mediascapes". Dessa två kategorier visar att Appadurai lägger stor vikt vid såväl den tekniska förutsättningen för spridning av information som den tekniska uppfinningen i sig. Ett närliggande resonemang går att finna hos Bourdieu. Hans kulturella kapital innefattar även materiella ting, något som kan benämnas "objektified cultural capital"⁴⁷. Det betyder exempelvis att själva radioapparaten eller tidning i sig, inte bara det de förmedlar, innehar ett visst kulturellt kapital. Våra begrepp når inte till den nivån att vi kan angripa den problematiken vilket kan ses som ett problem. Vi kan inte göra mer än att identifiera problemet och lägga det till samlingen av undersökningsobjekt som vore möjliga att ta sig an i ett mer omfattande arbete.

Vi märker i vår analys att de navigationsbegrepp vi har satt upp framför allt är användbara som struktureringsredskap. De gör det möjligt att på ett mer hanterbart sätt översblicka analysen. I ett arbete som detta har dessa struktureringsredskap en viktig funktion. Genom en analys av aktörernas navigation får vi svar på hur aktörerna ackumulerar kapital. Utifrån det kan vi sedan dra slutsatser om varför aktörerna navigerar som de gör, vilket är ett viktigt första steg i en omfattande analys av ett fält och dess aktörers habitus och kapital.

⁴⁷ Featherstone, Mike (1990) *Perspectives on consumer culture*, i *Sociology*, 24(1), 1990

Appendix - Vari vi diskuterar vårt metodupplägg, teoretiskt som praktiskt

”Purpose is the controlling force in research.”⁴⁸

Citatet ovan är hämtat från Michael Quinn Pattons bok ”Qualitative Evaluation and Research Methods”, en noggrann genomgång av den kvalitativa metodens många sidor. Patton fångar i citatet en av de centrala insikterna när det gäller att göra ett kultursociologiskt arbete; nämligen insikten om att det i ursprungsfrågeställningen finns en oslagbar kontrollmekanism som aldrig får glömmas bort. Det är den grundläggande frågeställningen som hela tiden har kontroll över arbetet och över metodens upplägg.

Vårt arbete har utgått från frågan ”hur?”; hur navigerar svenska rockkritiker i kulturen? Denna fråga genererar de teoretiska resonemang som vi för i andra delar av uppsatsen och de metodologiska ställningstaganden som presenteras i det här kapitlet.

Redan för ett och ett halvt år sedan gjorde vi ett arbete i syfte att kartlägga hur några personer (vi själva) navigerar i kulturen. Arbetet pågick under en termin och byggde på att vi studerade den egna gruppens sätt att inhämta information och ta del av det kulturella utbudet. Vi skrev dagbok vilken sedan låg till grund för djupintervjuer med samtliga fem i gruppen. Analysen av intervjuerna lade sedan grund för den lilla begreppsapparat som vi presenterade i arbetets slutsatser. Begreppen är omformade och mer ingående diskuterade i kapitel 2 men de har relevans även här eftersom de i högsta grad ligger till grund för vårt metodval.

Det är den eget komponerade begreppsapparaten och Pierre Bourdieus kultursociologiska teorier som är det här arbetets främsta teoretiska roder, med uppgift att hålla arbetet på en stadig kurs framåt, och har styrt in oss på den metod som vi använt. Det är med hjälp av Bourdieus teori och våra egna navigationsbegrepp som vi analyserar intervjuerna samtidigt som de, tillsammans med grundfrågeställningen, håller kontroll på arbetet.

Med hjälp av Pierre Bourdieus teorier får vi in ytterligare en dimension i vårt arbete. Hans teorier om hur människor agerar på de sociala och kulturella fältens spelplaner ger oss nyckeln till att även besvara frågan ”varför?”. Bourdieu har genom sina begrepp givit oss teoretiska och metodologiska verktyg för att kunna dra slutsatser om varför människor handlar på det sätt de gör; utifrån ett visst habitus på ett specifikt fält. Vi har dock tonat ner frågan ”varför?” då vi snarare sett vår undersökning som en första tråd i det rep som måste flätas för att Bourdieus teoretiska resonemang ska hålla. Kortfattat kan man säga att vårt arbete är ett kvalificerat sätt att kartlägga det som bildar kapitalbasen för ett habitus på ett specifikt fält. Frågan ”hur?”, står i centrum. (Vi har i andra delar av uppsatsen argumenterat för varför vi undersöker det vi gör och varför detta känns som en viktig uppgift.)

Kvalitativt vs. kvantitativt

Frågeställningen styr metoden på ett högst påtagligt sätt och det går att diskutera om vi valt fel tillvägagångssätt. Frågan ”Hur navigerar rockkritiker i det kulturella flödet?” skulle teoretiskt kunna besvaras med en väl utformad enkät. En enkät där kritikerna får besvara frågor, så precist som möjligt, om hur de får tag i den information som de behöver för att upprätthålla eller förbättra sin position och sitt habitus på det fält som han eller hon spelar på.

⁴⁸ Patton, Michael Quinn (1990) *Qualitative Evaluation and Research Methods*, London: Sage

Genom en enkät, väl genomförd med statistisk validitet, hade vi kunnat dra intressanta slutsatser om vilka tidningar, radioprogram och så vidare, som svenska skivkritiker använder sig av i sin kulturella navigation. Det hade ändå inte helt besvarat frågan ”hur?”, då vi omöjligt genom enkätens begränsade undersökningsmöjligheter hade fått kritikernas hela historia. Exempelvis hade den icke-medierade navigationen varit svår att överhuvudtaget få fram med hjälp av en enkätundersökning.

Vi hade dessutom inte haft någon hjälp av Pierre Bourdieus teorier om vi stannat vid att endast genomföra en enkätundersökning. Hans analysbegrepp kräver en tolkande ansats i undersökningen.

Möjligen ligger det något i att vi skulle ha kunnat genomföra en stor kvantitativ undersökning först, för att sedan gå vidare med en kvalitativ studie. Vi ser dock inget hinder till att någon, kanske vi själva, tar det här projektet vidare och utifrån vårt arbete genomför en kvantitativ studie, baserad på de erfarenheter vi gjort och de slutsatser som vi drar i denna uppsats.

Hur motiverar vi då vår metod och vilka är dess fördelar?

”Generellt sett lämpar sig kvantitativa metoder bäst för att kartlägga strukturella samhällsbetingelser. Omvänt lämpar sig kvalitativa metoder bäst för att tränga djupare in i sociala aktörers syn på och reflektioner kring dessa betingelser.”⁴⁹

Den kvalitativa metoden bygger på idén att forskaren måste inta en förstående och tolkande roll gentemot de personer eller de fenomen han eller hon undersöker. Detta synsätt står i opposition till strukturalismens tanke om att den sociala världen är uppbyggd på strukturer där människan tar sin plats på ett givet sätt. Strukturen formar individens handlande och tänkande och om den sociologiska forskaren kan avslöja strukturerna så kan han också säga hur människor reagerar och handlar. Den sociala världen har sina egna ”naturlagar” och allt i samhället har en funktion som forskaren kan och ska avslöja.

Den tolkande sociologin, med skolor som fenomenologi och hermeneutik, är i motsats till strukturalismen den filosofi och metodologi som utgår från varje aktörs egen förmåga att handla och tänka fritt. I den tolkande sociologin blir tolkandet av andra aktörers handlande centralt, såväl i vårt vardagsliv som i forskning. Forskarens resultat bottnar i en förståelse av den egna rollen och främst i tolkningen och förståelsen av de han undersöker:

”Det fenomenologiska betraktelsesättet i samhällsvetenskaplig forskning kännetecknas av att det försöker förstå enskilda människor och sociala grupper utifrån levda relationer som de har till sin miljö, den värld som de lever och verkar i.”⁵⁰

Det sociologiska fenomenologiska arbetet försöker klargöra aktörernas mening med sina handlingar. Ett sådant arbete har som uppgift att tränga bakom vardagligheter och slentrianmässigt handlande och förstå vilken mening och funktion som en viss handling har för en viss aktör.

Rockkritikernas informationssökande och kulturella navigation har en viss mening, kanske enklast förklarad som meningen att ”bibehålla sin roll som rockkritiker”. Vår uppgift i detta

⁴⁹ Bjurström, Erling (1997) *Högt och Lågt – Smak och stil i ungdomskulturen*, Umeå: Boréa, sid 310

⁵⁰ Bengtson, Jan (1998) *Fenomenologiska utflykter*, Göteborg: Daidalos

arbete har hela tiden varit att förstå hur denna uppgift fylls av den enskilde kritikern. Vi måste ha en förståelse för rockkritikernas handlande för att kunna dra några slutsatser från den undersökning vi gör.

Förförståelse ligger i botten av ett fenomenologiskt synsätt och en fenomenologisk undersökning. Det handlar om två olika förförståelser när man ska göra en sådan här undersökning. Först gäller det att ha en insikt i aktörernas förförståelse av världen och tillvaron. Om människor inte hade ett visst mått av delade erfarenheter och kunskaper så skulle varje individ och aktör vara helt utelämnad till sig själv och sin egen förmåga att göra världen begriplig. Patton skriver om den gemensamma nämnaren som det fenomenologiska synsättet kräver:

”the assumption that there is an essence or essences to shared experience.”⁵¹

Även om aktörerna alltså är fria individer med en egen förutsättning att tolka sin omvärld finns det en essens eller förförståelse i varje delad erfarenhet, en förutsättning för att världen ska kunna ses som social.

Alfred Schutz var den som utvecklade fenomenologin till en sociologisk teori. Han hävdade att denna förförståelse eller common sense-kunskap bär drag av kollektivt delad erfarenhet och att det är genom denna förståelse eller kunskap som samhället och den levda verkligheten blir begriplig.⁵²

Nils Gilje och Harald Grimen gör en lättförståelig uppdelning av den fenomenologiska förförståelsen i sin bok ”Samhällsvetenskapernas förutsättningar”⁵³ en uppdelning som gör detta resonemang lite klarare och mer gripbart. De hävdar att varje människa (aktör) har en förförståelse om världen som det gäller för forskaren att förhålla sig till och inte minst undersöka.

Gilje och Grimen diskuterar bland annat aktörernas språk och begrepp. Vi människor ser världen på det sätt som vårt språk och våra begrepp tillåter oss. Man brukar i fenomenologisk tradition prata om något som filosofen Polanyi kallar för ”tyst kunskap”.⁵⁴ Det är den oartikulerade kunskapen, den oreflekterade kunskap som vi människor tar för given. En sådan kunskap går att jämföra med den omedvetna kunskap som ingår i Bourdieus definition av hur vi bygger upp vårt habitus⁵⁵.

Kritiskt kan man hävda att den metod vi använder i det här arbete inte, eller bara i undantagsfall, kommer åt den tysta kunskapen. Men vi ser inte detta som ett problem. Vi är väl medvetna om att ett sådant här arbete är utlämnat till att tolka en värld som redan är tolkad av de aktörer vi intervjuar. Vi ser fördelar med våra intervjuer då de ger en historisk överblick av aktörernas smakutveckling och navigation, något som exempelvis en deltagande observation knappast skulle kunna bidra med. En kombination av de båda undersökningsmetoderna hade kanske varit ett alternativ.

⁵¹ Patton, Michael Quinn (1990) *Qualitative Evaluation and Research Methods*, London: Sage

⁵² Bäck –Wiklund, Margareta, *Fenomenologi: Livsvärld och Vardagskunskap*, i Moderna Samhällsteorier, red Månson, Per (1991) sid 73-74

⁵³ Gilje, Nils & Grimen, Harald (1992) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*, Göteborg: Daidalos, (passim)

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Bourdieu, Pierre (1996), sid 179-180

Vår förförståelse

Den andra förförståelse som är viktig att ta upp i detta metodkapitel är den som handlar om forskarens förkunskaper om det han eller hon ska undersöka. I vårt fall handlar det om att ha en god insikt i rockkritikerfältet. För att kunna förstå rockkritikerns handlande krävs det att vi har god förförståelse för vad fältet kräver av sina aktörer. Vi har denna förförståelse. Vi jobbar bägge som kritiker i morgonpressen. Mattias skriver om pop och rockmusik i Östgöta Correspondenten och Per skriver om film i samma tidning. Vi har båda haft ett musikintresse sedan barnsben och läst svensk rockkritik under många år. I motsats till de som hävdar att förförståelse kan vara en nackdel i en vetenskaplig undersökning, då forskaren går in med alltför många förutfattade meningar, vill vi snarare hävda att förförståelsen är en förutsättning för den här typen av undersökningar.

Vi har i förarbetet till den här undersökningen läst in oss på Pierre Bourdieus teori och trängt djupt ner i hans begrepp. Men som tidigare diskuterats har vi sett att vissa av de kriterier som Bourdieu sätter upp för att hans teori ska stämma i helhet, inte uppfylls av detta arbete. Nu har vi aldrig haft som mål att genomföra en fulländad Bourdieu-undersökning utan har snarare sett hans teorier som ett hjälpmedel att planera, genomföra och tolka vår undersökning. Detta har givetvis medfört att Bourdieus metodologiska teorier har varit viktiga även för vårt metodval. Erling Bjurström skriver:

”En fullständig sociologisk analys måste enligt Bourdieu utgå från en fenomenologisk kunskap, som tydliggör de sociala aktörernas föreställningar om den sociala verkligheten, men höja sig över denna med hjälp av objektivistisk kunskap som konstruerar de objektiva relationer som strukturerar dessa föreställningar.”⁵⁶

Bourdieu försöker i sina teorier hitta ett sätt att överbrygga gamla motsättningar mellan subjektivism och objektivism. Så också i sin metod. Forskarna ska i sina projekt, genom empiriska undersökningar fånga den fenomenologiska kunskapen för att sedan med hjälp av begrepp, tydliggöra de objektiva relationer som strukturerar aktörernas insikter och upplevelser. Metoden blir tydligare när man sätter in den i sitt teoretiska sammanhang. Bourdieu ser varje individ som en fri aktör med ett visst habitus som bestämmer den plats aktören har på det specifika fältet. Fältets struktur finns med i varje aktörs habitus och följaktligen blir strukturen närvarande i varje aktörs föreställningar och handlingar; handlingar som styrs av det kapital som finns tillgängligt på fältet. Det är kapitaltillgången som ger varje aktör sin position i fältet och det är kapitalet som bygger aktörens habitus. Den här rundgången, där varje centralt begrepp är beroende av det andra, finns bättre och mer utvecklat beskriven i uppsatsens mer teoretiska delar, men som vi skrev inledningsvis, finns det inget sätt att helt skilja en metodförklaring från teoretiska resonemang.

Vårt arbete är inriktat på den del av Bourdieus teori där den enskilde aktören tillgodoser sig kapital och aktivt bygger det habitus som motiverar hans eller hennes ställning på fältet. Eftersom vår undersökning handlar om en liten yta på ett högst begränsat fält, måste vi som forskare ha en god inblick i hur denna yta ser ut annars är risken mycket stor att vi dels inte förstår vad aktörerna har för sig och dessutom att vi missar att undersöka det vi är ute efter.

⁵⁶ Bjurström, E (1997), sid 311

Den praktiska undersökningen

Vi har i den här undersökningen valt att begränsa vår undersökning till att gälla kritiker i morgontidningar. Ett val som innehåller såväl frågeställningsproblematik som metodproblematik.

Morgontidningar är kanske inte det forum som man först tänker på när man nämner musikjournalistik. Att vi har valt att koncentrera vår undersökning till att gälla morgontidningar beror framför allt på att de är många till antalet, finns över hela landet och når oerhört många människor varje dag.

Morgontidningarnas rockkritiker har forum för recensioner gemensamt, även om morgontidningarna givetvis ser väldigt olika ut och varje morgontidning har sin egen prioritering av rockkritiken. Morgontidningens kritiker bör dessutom ha en av de centrala rollerna i vanliga människors musikorientering, detta gör kritikerna extra intressanta. Om man dessutom följer just den tanken hela vägen ut så är det givet att de som skriver i Sveriges upplagemässigt största tidningar dessutom bör ha störst inflytande på flest antal människor.

Sirpa Koironen (1992) har gjort en liknande bedömning i sin undersökning av hur musikrecensioners språkbruk speglar kulturella värderingar. Hon skriver följande om sitt val att begränsa undersökningen till att gälla dagstidningar,

”läsekretsen kan då omfatta ett kontinuum från initierade recensionsläsare till läsare som bara i någon mån är intresserade av musik. Därför kan man anta att recensionerna är åtminstone delvis riktade till mottagare som inte specificerats i förväg...”⁵⁷

För att få en bättre inblick i hur den del av fältet ser ut som vi, arbetet igenom, rör oss på arbetet igenom genomförde vi en enkätundersökning. En inventering av hur många kritiker som jobbar på de största morgontidningarna, hur många som är män respektive kvinnor, vilken ålder de har och hur många år de har skrivit rockkritik⁵⁸.

Eftersom det inte var praktiskt genomförbart att ringa runt till alla morgontidningar, gjorde vi helt enkelt den begränsningen att tidningen måste komma ut med minst fem nummer i veckan och ha en upplaga över 25 000. Det visade sig vara 36 tidningar som uppfyllde dessa kriterier. Rundringningen genomfördes på cirka en vecka med två bortfall. Under rundringningen bad vi att få tala med tidningens nöjesredaktör. Om tidningen inte hade någon specifik ansvarig för nöjessidan så bad vi att få prata med någon som hade ”bra koll” på de som skrev om musik i tidningen.

Intervjuerna

Den information vi fick fram genom rundringningen till de olika morgontidningarna använde vi sedan i vår urvalsdiskussion för de långa intervjuerna med rockkritikerna. Vi diskuterade utförligt hur uppdelningen av informanter skulle gå till. Det var, till exempel, helt klart att vi inte skulle klara av, eller hinna med, att angripa alla våra olika variabler: ålder, kön, arbetserfarenhet, tidningarnas cirkulation eller geografiska plats. Vi bestämde oss för att koncentrera oss på tidningens geografisk hemorts storlek. Det som intresserade oss var vad

⁵⁷ Koironen, Sirpa (1992) *Språk, musik och kultur*, Stockholm universitet: Mins 36, sid 43

⁵⁸ För en utförlig redovisning av denna enkätundersökning se bilaga 1

som kunde skilja en kritiker på en storstadstidning från en tidning i en mellan storstad respektive en småstad.

Storstadstidningarna fick representeras av Dagens Nyheter. Norrköpings Tidningar motsvarade en mellanstor stad och Smålandstidningen i Eksjö med samarbete med Vimmerby och Tranås Posten representerade en småstadstidning. Att vi just koncentrerade oss på dessa tidningar berodde till största del på att de uppfyllde kraven och befann sig på ett bekvämt avstånd från oss i Linköping.

När vi skulle kontakta kritikerna från de tidningar som var aktuella att undersöka vände vi oss först till respektive tidnings nöjesredaktör, eller motsvarande person. Det gjorde vi genom telefon eller e-post. Vi förklarade att vi höll på med en magisteruppsats och att vi ville intervjua några av de kritiker som tidningen använde sig av regelbundet och om vi kunde få namn och nummer, eller e-postadress, till dessa personer.

Vi kontaktade sedan respektive rockkritiker och förklarade vår avsikt samt frågade om de skulle kunna tänka sig att ställa upp på en intervju. Vi förklarade att intervjun skulle handla om deras musikintresse och hur det uppkommit, samt att intervjun skulle ta ungefär en och en halv timme i anspråk.

Tidsperspektivet hade vi uppskattat efter det att vi genomfört en pilotintervju med en av rockkritikerna på Östgöta Correspondenten i Linköping. Den intervjun utfördes av både Mattias och Per för att båda skulle få känna på intervjusituationen och reflektera över relevansen av de frågor som sammanställts. Alla andra intervjuer genomfördes sedan med endast en intervjuare och en informant.

Frågorna till informanterna var utformade utifrån det tidigare arbete som genomfördes av oss två, samt ytterligare tre personer, under Projektblock 8 på utbildningen Kultur, Samhälle Mediegestaltning⁵⁹. Även det arbetet handlade om kulturell navigation och beskrivs lite mer utförligare i kapitel 2. De frågor som utformades i det tidigare arbetet utarbetades från två veckors dagboksanteckningar som varje person skrev om sin egen kulturella navigation. Frågor som delades in i kategorierna audiellt, visuellt och skrivet. Även våra frågor till rockkritikerna utarbetades utifrån dessa kategorier. Det primära med våra frågor har varit att få fram navigationssättet. Det vill säga hur och inte varför. Om någon informant till exempel nämner en speciell tidning som de köper regelbundet vill vi få fram hur han fick kännedom om tidningen.

Vår förutsättning var att sammanlagt intervjua nio rockkritiker, tre på varje tidning. Tyvärr har vi inte lyckats att få tag i mer än sju informanter som var villiga att ställa upp inom den tidsram vi hade att arbeta efter.

Valet av informanter var enbart grundade på vem det var som svarade först. Vi fick även viss hjälp av dessa personer att övertyga några kollegor att ställa upp på intervjuerna. Intervjuerna tog mellan 75 och 130 minuter, alla spelades in på minidisc.

Intervjuerna har skrivits ut på ett deskriptivt sätt, viktiga citat har skrivits ut ordagrant men i övrigt har deras historia tolkats av oss och inte återgetts ordagrant. Utskriftsarbetet delades upp och den av oss som utfört respektive intervju ansvarade även för den intervjuens utskrift. Sedan har vi, Mattias och Per, suttit tillsammans och noggrant gått igenom varje intervju så att vi båda fått en klar bild av alla informanters svar.

⁵⁹ Ahlén, Mattias et al (1999)

Efter diskussion och ytterligare bearbetning av intervjutexterna så har vi sammanfattat varje persons historia till en mer sammanhållen text . Denna text presenteras i olika avdelningar, inledningsvis en kort presentation av informanten följt av de delar vi har valt att titulera läsning, lyssning, film & TV, social sfär och övrigt.

Referenslista

Böcker

- Bengtson, Jan (1998) *Fenomenologiska utflykter*, Göteborg: Daidalos
- Berg, Lars-Erik (1991) *Den sociala människan: Om den symboliska interaktionismen*, i Månsson, Per (red) (1991)
- Bjurström, Erling (1997) *Högt och lågt-smak och stil i ungdomskulturen*, Umeå: Boréa
- Bourdieu, Pierre (1989) *Distinction – a social critique on the judgement of taste*, London: Routledge
- Bourdieu, Pierre (1992) *The Rules Of Art: Genesis and structure of the literary field*, Cambridge: Polity Press
- Bourdieu, Pierre & Wacquant, Loic J.D (1992) *An Invitation To Reflexive Sociology*, Chicago: University of Chicago Press
- Broadly, Donald (red) (1998) *Kulturens fält, en antologi*, Göteborg: Daidalos
- Bäck –Wiklund, Margareta (1991) *Fenomenologi: Livsvärld och Vardagskunskap*, i Månsson, Per (1991)
- Fink, Hans (1988) *Et hyperkomplext begrep. Kultur, kulturbegrep og kulturel relativisme I*, i Hans Hauge & Henrik Horstböll (red.) Kulturbegrebets kulturhistorie, Århus: Aarhus Unievrstitetsforlag
- Fornäs, Johan (1997) *Populärkultur under press*, i Häger, Anders (red) (1997)
- Frith, Simon (1996) *Performing rites – on the value of music*, Cambridge: Harvard University Press
- Frith, Simon (1981) *Sound effects – Youth, leisure and the politics of rock'n'roll*, New York: Pantheon Books
- Gilje, Nils och Grimen, Harald (1992) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*, Göteborg: Daidalos
- Hannerz, Ulf (1992) *Culture complexity – studies in the social organization of meaning*, New York: Columbia University Press
- Holmberg, Olle (1994) *Ungdom och media*, Lund: Studentlitteratur
- Häger, Anders (red.) (1997) *Populärkultur under press. Studier av finländska tidningstexter om populärkultur*, Åbo: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning
- Koironen, Sirpa (1992) *Språk, musik och kultur*, Stockholms Universitet: Mins 36
- Nehring, Neil (1997) *Popular music, gender and postmodernism – Anger is an energy*, Thousand Oaks: Sage
- Patton, Michael Quinn (1990) *Qualitative Evaluation and Research Methods*, London: Sage
- Thornton, Sarah (1996) *Club cultures – music, media and subcultural capital*, Hanover: Wesleyan
- Trondman, Mats (1999) *Kultursociologi i praktiken*, Lund: Studentlitteratur

Tidskrifter

- Appadurai, Arjun (1990) *Disjuncture and difference in the global cultural economy*, i Public Culture 2:2
- Featherstone, Mike (1990) *Perspectives on consumer culture*, i Sociology, 24(1), 1990
- Toynbee, Jason (1993) *Policing Bohemia, pinning up grunge: the music press and generic change in British pop and rock*, i Popular music 12/3, 1993
- Viscovi, Dino och Ströberg, Bo (1991) *Rockkritikern – domare eller diggare?*, i Kulturrådet 4/1991

Övrigt

- Ahlén, Mattias et al (1999) *Kulturell navigation*, uppsats producerad vid programmet för Kultur, samhälle, mediegestaltning, ITUF, Campus Norrköping, Linköpings Universitet.
- America in the 50's, TV-dokumentär serie producerad av The Fifties Inc (1997)
- Bangs, Lester (1974) *How to be a rock critic*, Shakin' Street Gazette, October issue
- Hägglund, Kjell (1992) recension i Pop, 18/1992

Internet

- www.liu.se den 28 mars 2001
- www.tu.se den 12 januari 2001

Bilaga 1 – vari vår enkätundersökning redovisas

Vi ringde runt till 36 svenska morgontidningar. Det vill säga antalet tidningar med en cirkulation över 25 000 exemplar och minst sex nummer i veckan.

Tidningars namn, nummer och cirkulation hittade vi på Tidningsutgivarnas hemsida, www.tu.se, den 12 januari 2001.

När vi ringde upp tidningarna frågade vi efter tidningens nöjesredaktör eller någon motsvarande person. Vi presenterade oss som studenter från Linköpings Universitet i färd med att skriva en magisteruppsats om Sveriges musikkritiker och frågade om de hade tid att svara på några korta frågor om tidningens rockkritiker. De frågor som vi ställde var:

- Hur många rockkritiker använder sig tidningen av regelbundet?
- Hur många är kvinnor respektive män?
- Är dessa kritiker <20 år, 20-24 år, 25-29 år, 30-34 år, 35-40 år, >40 år?
- Har de arbetat med att skriva musikkritik på tidningen i <5år, 5-10 år, 10-20 år eller >20 år?

De två avslutande frågornas olika svarsalternativ utformades i första hand för att förenkla för våra informanter. Eftersom det kan vara svårt att veta exakt hur gammal någon är eller hur länge någon har jobbat på tidningen erbjöd vi dessa alternativ för att göra utfrågningen snabb och enkel. Vår intervallindelning var alltså inte grundad på någon särskild, bakomliggande tanke.

Resultat

Undersökningen visade att morgontidningarna hade i genomsnitt 6 stycken kritiker som de använde sig av regelbundet. 17% av dessa var kvinnor, vilket är att jämföra med en kvinnlig kritiker per tidning.

Det fanns ingen speciell spridning av antalet kritiker med avseende på geografisk spridning eller cirkulation. 83% av tidningarna hade 5-7 kritiker, undantagen var alltså små.

När det gäller åldern på dessa kritiker och hur länge de arbetat ser det ut på följande vis:

Ålder	Arbetslängd
<20 år = 5 %	0-5 år = 58 %
20-24 = 20 %	5 – 10 = 27 %
25-29 = 27 %	10 – 20 = 9 %
30-34 = 13 %	> 20 år = 6 %
35-40 = 13 %	
>40 år = 22 %	

Kommentar

Intressant med resultatet är konstaterandet hur många som jobbat mindre än tio år och då framför allt mindre än fem år. Speciellt när man betänker hur många av kritkerna som är över 40 år. Det innebär att de flesta inte skriver musikkritik under någon längre period och att man är över 25 år när man börjar skriva om musik.

Ett skäl till det skulle kunna vara att de flesta morgontidningar utnyttjar sin egen personalstyrka för att rekrytera sina rockkritiker. De söker, kanske av praktiska skäl, inte

frilansare. Att man utnyttjar personer som redan arbetar på tidningen betyder att personerna i fråga, oftast, redan har gått igenom någon eftergymnasial utbildning, vilket skulle kunna förklara åldersfördelningen. Det skulle även kunna förklara varför man inte skriver under en längre period, den kombinerade bördan av dubbla journalistuppdrag blir allt för betungande i längden.

En helt annan förklaring kan vara att morgontidningarna först på senare år har börjat prioritera musikjournalistiken på allvar och ansett det viktigt med egna skribenter. Kanske är det därför som andelen som jobbat i mer än 5 år inte är större.